

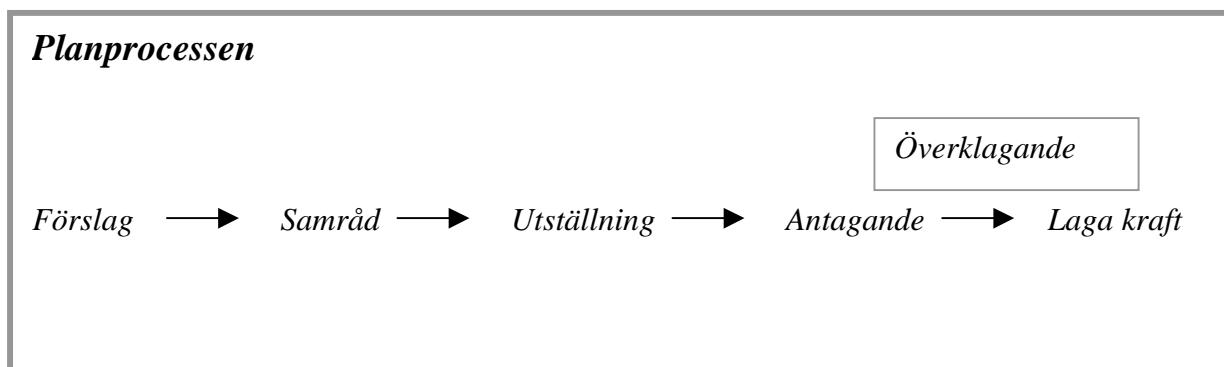
Foto: Härnösands kommuns webbredaktion

Samrådsredogörelse
ÖVERSIKTSPLAN 2010
Härnösands kommun
2010-06-10

1. Samrådsredogörelse	3
1.2 Så har samrådet gått till	3
1.3 Disposition.....	3
2. Sammanfattning	4
2.1 Utvecklingsområden.....	4
2.2 Hållbarhetsanalys, MKB	5
2.3 Riksintresse	5
2.4 Risk, sårbarhet, hälsa	6
2.5 Vindkraft.....	7
3 Yttranden.....	8
Förteckning över samtliga inkomna yttranden.....	60

1. Samrådsredogörelse

Förslaget till Härnösands kommuns nya översiktsplan har varit ute på samråd under perioden 10 november 2009 till 31 januari 2010. Under samrådet har myndigheter, grannkommuner, politiska partier, intresseföreningar, privatpersoner och övriga berörda haft möjlighet att komma med synpunkter på förslaget. Syftet med samrådsredogörelsen är att redovisa och bemöta de synpunkter som har kommit in samt att presentera de förändringar som samrådet har medfört.

1.2 Så har samrådet gått till

För att upplysa om samrådet kring den nya översiktsplanen har det annonserats i Tidningen Ångermanland och på kommunens hemsida. Därutöver har affischer funnits uppsatta på bland annat Sambiblioteket med uppmaningen, Tyck om Härnösand!

Förslaget till översiktsplanen har funnits tillgänglig i en digital version på kommunens hemsida www.harnosand.se/op, där det dessutom har varit möjligt att lämna sina synpunkter i ett webbformulär. Den fullständiga samrådshandlingen har även funnits uppsatt på Sambiblioteket, Technicus och hos Samhällsförvaltningen i Johannesbergshuset.

Under samrådet har kommunen haft ett antal öppna medborgardialoger där både politiker och tjänstemän har deltagit. Avsikten med dialogerna har varit att engagera kommunens invånare i arbetet med den nya översiktsplanen. Dialogmötena har hållits på Sambiblioteket, Technicus, Viksjö Folkets Hus, Häggdångers bygdegård, Folkets Hus i Ramvik, Ålandsbro Folkets Hus och Smöråkers föreningshus. Annonsering om tid och plats för dessa möten har gjorts i lokal-tidningen och på kommunens hemsida.

Sammantaget har det kommit in 42 stycken yttranden. Länsstyrelsens yttrande räknas som ett, men omfattar en sammanställning av ett antal statliga myndigheters synpunkter. En fullständig förteckning över vilka som har yttrat sig finns i slutet av samrådsredogörelsen. Därutöver finns alla yttranden tillgängliga i sin helhet hos Kommunstyrelseförvaltningen, Utvecklingsenheten.

1.3 Disposition

För att underlätta läsbarheten i dokumentet presenteras inledningsvis en sammanfattning av de mer omfattande förändringar som har gjorts i översiktsplanen sedan samrådet. Efter sammanfattningen följer en kortfattad redovisning av alla framförda synpunkter där kommunens bemötande görs löpande under rubriken *Kommentarer*. Endast Länsstyrelsens yttrande redovisas i sin helhet.

2. Sammanfattning

Ansvariga tjänstemän har läst och diskuterat samtliga yttranden som har kommit in. Yttrandena omfattar både stort och smått. En del synpunkter som har framförts är av ett generellt slag där man allmänt tycker till om kommunen som organisation och den verksamhet som bedrivs. Andra synpunkter gäller översiktsplanens innehåll mer specifikt. Inte sällan har egna förslag framförts på hur kommunen ska utvecklas och hur mark- och vattenområden ska användas. Även redaktionella brister i kartor, bilagor och text har påpekats. Samrådet utgör en viktig del i processen med att ta fram en ny översiktsplan och kommunen ser positivt på alla typer av synpunkter som har kommit in. En del förslag och synpunkter har inte varit inom ramen för översiktsplanens syfte. Sådana synpunkter kan dock komma att spela en roll i kommunens arbete i senare skeden.

2.1 Utvecklingsområden

I översiktsplanen pekas ett antal utvecklingsområden ut. Förslagen till dessa har utgångspunkt i den medborgardialog som inledde översiktsplanarbetet. I samrådsversionen står att en undersökning av de föreslagna utvecklingsområdena ska företas av kommunens tjänstemän.

Samhällsförvaltningen har under samrådet sett över de utvecklingsområden som föreslagits. Områdenas lämplighet har analyserats utifrån de övergripande ställningstagandena som framgår i översiktsplanen kapitel 4. Även övriga hänsyn till miljö, hälsa och socioekonomisk utveckling har tagits. Detta har medfört att flera av utvecklingsområdena som pekades ut i samrådet har fallit bort. En förteckning över de utvecklingsområden som har plockats bort samt en kortfattad motivering till varför, finns som en bilaga till Miljökonsekvensbeskrivningen (MKB).

Två nya utvecklingsområden har även tillkommit sedan samrådet. Dessa är:

- Häggdånger, Östra Barsviken. I området föreslås förtätning av bostäder i anslutning till samlad bebyggelse.
- Hamnleden. I området föreslås upplag, mellanlager, mindre industriverksamhet.

Sedan samrådet har definitionen av vad kommunen avser med ett utvecklingsområde modifierats och förtydligats. I samrådsversionen innefattade utvecklingsområdena även särskilt viktiga bevarandeområden samt områden som senare ska undersökas i ett tematiskt tillägg för landsbygdsutveckling i strandnära lägen mm. Detta gäller således inte i utställningsversionen.

I utställningsversionen av översiktsplanen pekar kommunen ut utvecklingsområden där kommunen ser en särskilt god utvecklingspotential när det gäller markanvändning för bostäder, industri, infrastruktur och/eller handel och service. Kriteriet för ett utvecklingsområde är att det ska innebära **ny** eller **väsentlig ändring** av markanvändningen. Redan detaljplanlagda områden pekas inte ut som utvecklingsområden om inte väsentlig förtätning kan ske, d v s med fler än fem tomter.

I översiktsplanen har det även förtydligats att kommunen generellt ser positivt på förtätning i och utanför centralorten även i områden som inte pekas ut som ett utvecklingsområde. Vid ny exploatering ska hänsyn tas till konsekvenserna för miljö och hälsa, mark, vatten och avlopp samt till kulturmiljöförhållanden. Kommunens övergripande ställningstaganden gällande t ex närhet till infrastruktur och service ska därutöver beaktas.

Till följd av det arbete som har bedrivits angående utvecklingsområdena sedan samrådet har kartor och text i kapitel 8, Utvecklingsområden och i kapitel 9 Bygga och bo omarbetats till utställningen av översiktsplanen.

2.2 Hållbarhetsanalys, MKB

I arbetet med översiktsplanen har kommunen haft för avsikt att upprätta en hållbarhetsanalys där konsekvenser av planens genomförande bedöms. Hållbarhetsanalysen avsågs omfatta en ekonomisk-, sociokulturell- och ekologisk dimension som skulle analyseras var för sig för att sedan vägas samman. I samrådsversionen presenterades enbart en MKB (miljökonsekvensbeskrivning), vilken skulle spegla den ekologiska dimensionen. Avsikten var att en fullständig hållbarhetsanalys med samtliga dimensioner skulle redovisas i utställningsversionen.

Sedan samrådet har kommunen dragit ner på ambitionen att presentera en hållbarhetsanalys med ekologiska, sociokulturella och ekonomiska perspektiv. Istället väljer kommunen att enbart presentera en MKB i utställningshandlingen.

Under samrådet har det kommit in flera synpunkter som gäller kommunens hållbarhetsanalys. Bland annat påpekas att konsekvensbedömningen inte är fullständig. Kommunen håller med om att den hållbarhetsanalys som presenterades i samrådsversionen, är alltför allmänt hållen och ofullständig. Detta var delvis ett resultat av ett tidigt samråd och att de utvecklingsområden som pekades ut endast byggde på medborgarförslagen utan att vara utvärderade utifrån risk-, hälso- och miljöaspekter mm. Sedan samrådet har kommunen dock utvärderat samtliga förslag utifrån dessa aspekter. Den analysen har varit noggrann och har medfört tydliga diskussioner kring förslagen och deras för- och nackdelar. Detta har i sin tur givit goda förutsättningar för arbetet med konsekvensbedömningen av översiktsplanen.

Under samrådet framfördes farhågan att kommunens MKB skulle bli en efterhandskonstruktion och inte vara inarbetad i planen. Men i och med det omfattande arbetet som bedrivits med utvecklingsområdena sedan samrådet bedömer kommunen att så inte kommer att vara fallet. I MKB:n redovisas möjliga alternativ samt de för- och nackdelar samt risker som konstaterats vid genomgången av utvecklingsområdena.

Den MKB som presenteras i utställningshandlingen är sedan samrådet omarbetad och fullständig utifrån de krav som ställs genom miljöbalken och plan och bygglagen.

Trots att målsättningen om en hållbarhetsanalys med tre dimensioner inte kunde uppnås fullt ut, ser kommunen positivt på det arbete som hittills har bedrivits. Det är kommunens ambition att fortsätta arbetet med att inkludera sociokulturella och ekonomiska aspekter i en hållbarhetsanalys i framtida arbeten med översiktsplaner, dock inte i denna omgång.

2.3 Riksintresse

Under samrådet påpekade länsstyrelsen att riksintressena hade en alltför kortfattad beskrivning i planbeskrivningen. I samrådsversionen beskrevs de riksintressena som omfattar Härnösands kommun endast kortfattat i en bilaga. Kommunen har sedan samrådet utökat beskrivningen i planbeskrivningen och ytterligare redogjort för vad innebörden av ett riksintresse är. I texten har ett nytt ställningstagande tillkommit: Vid ny markanvändning ska inte riksintressets värden påtagligt skadas.

I utställningsversionen av kommunens MKB redovisas hur riksintressena tillgodoses i översiktsplanen. I en bilaga till översiktsplanen finns fortfarande en kortfattad sammanställning av de områden i kommunen som omfattas av riksintresse. Samtliga riksintressen pekas även ut på karta 5.

2.4 Risk, sårbarhet, hälsa

Under samrådet framfördes en del synpunkter på hur kommunen i översiktsplanen hade hanterat frågorna kring risk och sårbarhet. Länsstyrelsen menade bland annat att kommunen inte hade belyst frågorna på ett tillfredställande sätt.

Sedan samrådet har kommunen arbetat om kapitel 7, Risk, sårbarhet och hälsa. Nya texter samt ställningstaganden har tillkommit. En karta för att åskådliggöra möjliga riskområden inom kommunen har även upprättats. Se karta 7 i utställningsversionen.

Kommunen är därutöver medveten om att det saknas en del utredningar som hade varit bra att ha som grundförutsättningar i arbetet med översiktsplanen. Kommunens fortsatta arbete kommer dock bland annat att omfatta framtagande av en övergripande risk- och sårbarhetsanalys samt en lokal klimat- och sårbarhetsutredning med förslag på klimatanpassningsåtgärder.

I utställningsversionen av översiktsplanen har ett nytt ställningstagande tillkommit i avsnittet Ras och skred: Vid planläggning och där behov finns vid nybyggnation ska stabilitetsutredningar utföras. Under år 2009 utvärderade Statens geologiska institut (SGI) de områden som kommunen bedömt var möjliga utvecklingsområden för boende med avseende på risken för ras och skred. SGI bedömde att inga särskilda restriktioner behövde tillgripas men att detaljerade stabilitetsundersökningar ska utföras i detaljplaneskedet. De områden som utvärderades pekas ut på karta 7 i utställningshandlingen.

I avsnittet Väg och järnväg samt transport av farligt gods har två nya ställningstaganden tillkommit: Ny bebyggelse ska inte uppföras inom skyddsavstånd för järnväg och väg. Samt För nya detaljplaner i närheten av en farlig godsled ska Länsstyrelsens fastställda riskpolicy vara vägledande. Under 2010 fastställde Länsstyrelsen en rikspolicy gällande transportleder för farligt gods. Policyn innebär att en riskhanteringsprocess ska beaktas i framtagandet av detaljplaner inom 150 meters avstånd från en farlig godsled. I kommunen är de primära transportlederna för farligt gods på E4 och väg 331 samt på järnvägen. I översiktsplanen pekas dessa ut på karta 7 med en buffert om 150 meter.

Avsnittet Miljöfarliga verksamheter och skyddsavstånd låg tidigare under kapitel 16 Miljö men har omarbetats och ligger nu under Risk, sårbarhet och hälsa. Tillägg i texten har gjorts gällande de särskilda riskobjekt som omfattas av Sevesolagstiftningen. Två nya ställningstaganden har tillkommit: Nylokalisering av miljöfarlig verksamhet ska göras utifrån verksamhetens påverkan på människors hälsa och miljön. Samt Bebyggelse ska inte uppföras i närheten av verksamheter som kan innebära fara eller risk.

Frågan kring kommunens dricksvattenförsörjning ur ett risk- och sårbarhetsperspektiv behandlades sparsamt i samrådsversionen. En del synpunkter har framförts när det gäller detta. Ett nytt avsnitt, Dricksvattenförsörjning har därför tillkommit i översiktsplanens kapitel 7. I texten beskrivs bland annat vikten av att skydda Långsjösystemet från förorening och att i beredskapsplaneringen vara väl förberedd på händelser som kan inträffa och möjliga åtgärder

vid sådana händelser. Eftersom det saknas en naturlig alternativ råvattentäkt som kan fungera som reservvattentäkt till Bondsjön – Långsjön understryks också behovet av att utreda frågan i den övergripande risk – och sårbarhetsanalys som kommunen ska upprätta. Det framgår också i texten att kommunen genom Hemab har påbörjat ett arbete med att fastställa nya skyddsföreskrifter för Bondsjön – Långsjöns ytvattentäkt.

I avsnittet klimatförändringar och klimatanpassning har ny text tillkommit samt ett nytt ställningstagande: Hänsyn till klimatförändringar ska tas i kommunens samhällsplanering. I utställningsversionen har även Att göra punkten utökats till: Lokal klimat- och sårbarhetsutredning *med förslag på klimatanpassningsåtgärder*.

2.5 Vindkraft

I översiktsplanen framgår att kommunen bedriver ett parallellt arbete med att ta fram ett tematiskt tillägg för vindkraft. Preliminärt åtta områden pekades ut som potentiella för vindkraftsetablering i samrådsversionen.

Under samrådet har det kommit in många synpunkter som handlar om vindkraft. Såväl nya områden som reducering av områden har föreslagits. Farhågor om buller och påverkan på natur och landskapsbild har därutöver tagits upp. Länsstyrelsen påpekar i sitt yttrande att de ser en risk med att peka ut områden lämpliga för vindkraft i översiktsplanen om de inte är tillräckligt utredda och kan komma att ändras senare i det tematiska tillägget.

Vindkraftstillägget förväntas gå ut på samråd under hösten 2010. Kommunen är överens med Länsstyrelsen om att det kan vara olyckligt att föregå det pågående arbetet genom att peka ut preliminära områden i översiktsplanen som inte är helt färdigutredda. Det innebär att de föreslagna vindkraftsområdena kommer att tas bort ur översiktsplanen till utställningen och hänvisning kommer att göras till det tematiska tillägget. Det i sin tur medför vissa förändringar av texten i kapitel 20.1 Vindkraft.

De synpunkter, gällande vindkraften som har framförts under samrådet för översiktsplanen kommer att hanteras i det fortsatta arbetet med det tematiska tillägget för vindkraft.

3 Yttranden

Länsstyrelsen

Allmänna synpunkter och utgångspunkter

Länsstyrelsen anser att förslaget till kommuntäckande översiktsplan är en bra ansats som skapar förutsättningar för att hantera långsiktiga, strategiska frågor för kommunen. Det är också positivt att det i förslag till översiktsplan förs en konstruktiv dialog med medborgare om förändringar och förbättringar i kommunen i syfte att möjliggöra en positiv framtida utveckling. Länsstyrelsen konstaterar att kommunen har genomfört en omfattande samrådsprocess vilket är positivt.

Enligt plan- och bygglagen ska översiktsplanens innebörd och konsekvenser kunna utläsas utan svårigheter. Länsstyrelsen bedömer att förslag till översiktsplan generellt är överskådligt och lättorienterat med länkar i texten till kartor och annan läsning. Länsstyrelsen vill dock påpeka att kartorna skulle bli ännu mer lättanvända om man även lägger in länkning till detaljkartorna, till exempel för att i karta 8A direkt kunna klicka vidare till kartorna 8B, C osv. Det gäller även bakgrunden på kartor och dess detaljeringsgrad. Det skulle underlätta en mer detaljerad lokalisering av olika utpekade områden på kartorna om dessa hade t.ex. terrängkartor i bakgrunden. Både SGU och Sjöfartsverket har i sina yttranden påpekat svårigheter med att utläsa och tolka kartornas innehåll.

Kommentar

Kommunen har sedan samrådet arbetat med att göra kartmaterialet lättare att tolka och utläsa. Den digitala versionen har därutöver i största möjliga mån gjorts mer lättanvänd genom att länka från kartorna på det sätt som Länsstyrelsen föreslår. Höjdkurvor har lagts in där kartskalet möjliggör detta.

Översiktsplanen är relativt allmänt hållen. Den innehåller inte så många ställningstaganden i frågor där intressen står i konflikt med varandra, men det finns ändå en del att hämta i de ställningstaganden som föreslås i remissversionen. I de flesta fall saknas konkreta förslag till åtgärder för att förverkliga översiktsplanens ambitioner. De förslag som finns handlar till stor del om att ta fram ytterligare utredningar, vilken inte behöver vara en nackdel eftersom problemen då är identifierade. Syftet med översiktsplanen är dock att redovisa kommunens långsiktiga syn på mark- och vattenanvändning m.m. Redovisningen bör därför i så stor utsträckning som möjligt innehålla avvägningar mellan olika intressen baserade på framtagna utredningar och analyser inom olika ämnesområden. Länsstyrelsen noterar att under Att göra – rubriken finns bl.a. en övergripande risk- och sårbarhetsanalys, lokal klimat- och sårbarhetsutredning, studie av risker och sårbarheter för alla tekniska försörjningssystem ur ett klimatanpassningsperspektiv, bullerutredning, grönstrukturplan m fl. Dessa kan enligt länsstyrelsens mening, utgöra ett bra underlag i framtagandet av översiktsplanen.

Länsstyrelsen anser att fortsatt arbete med översiktsplanen i första hand bör utgå från framtagande av utredningar och analyser - som täcker ett brett spektrum av sakområden inom fysisk planering - och som behövs för att kommunen ska kunna göra avvägningar mellan olika intressen. Länsstyrelsen anser att det inte är rimligt att dessa avvägningar, i förhållande till översiktsplanens alla dimensioner, görs i efterkommande arbeten med fördjupningar av översiktsplan, detaljplaner och bygglov.

Kommentar

Kommunen är medveten om att det saknas en del utredningar som hade varit bra att ha som grundförutsättningar i arbetet med en ny översiktsplan. Kommunen har dock tagit ett första

steg genom att identifiera dessa och sammanställa dem som konstruktiva Att-göra punkter. Tillägg till kapitel 7 Risk, sårbarhet och hälsa har gjorts sedan samrådet.

Av framtidsbilderna som målas upp framgår att man ser en fortsatt minskad betydelse för staden som administrativt centrum och högre utbildning. Det finns inte några större industrier och några större nyetableringar är inte att vänta. Framtiden för Härnösand ligger därför i etablering av mindre företag samt att det sker en utveckling av attraktiva boendemiljöer i Härnösand där många boende kommer att behöva pendla inom en större region. Hållbarhetsaspekten lyfts fram i översiktsplanen, vilket innebär att utformningen av framtida resande blir av avgörande betydelse för kommunens framtida utveckling.

Översiktsplanens övergripande ställningstagande rörande den fysiska planeringen omfattar begrepp som trygghet och säkerhet. Därutöver skulle också begrepp såsom exempelvis attraktivitet och vacker omgivning kunna användas. En vacker omgivning ger Härnösand en ökad attraktionskraft.

Kommentar

Kommunen har sedan samrådet lagt till lite text om betydelsen av Härnösands stadsmiljöer. Se kapitel 9.3 Centralt boende. I ett kommande kulturmiljöprogram kommer kommunen därutöver att genomföra en analys kring hur stadens specifika bebyggelse, struktur och karaktär ska förvaltas och utvecklas.

Det är ur naturvårdssynpunkt generellt bra att kommunen prioriterar förtätning av befintlig bebyggelse samt byggande nära befintlig infrastruktur före att bebygga helt nya områden. Detta borde även framgå i ställningstagandet på sidan 18 för Bygga & bo.

Kommentar

Kommunens prioritering framgår i Kapitel 4 Övergripande ställningstaganden. De övergripande ställningstagandena gäller för hela översiktsplanen och avsikten är inte att upprepa dem under de specifika ställningstagandena.

Lokala miljömål

Länsstyrelsen konstaterar att Härnösand tagit fram ett miljömålsprogram med analyser av nuläge och framtida visioner. Det är positivt att kommunen tydliggör hur kommunen prioriterar och vad enskilda kan bidra med. Det är också positivt med en tydlig intern organisation för kommunens fortsatta arbete med miljömålen.

”Nära natur handlar om att naturen och dess djur- och växtliv är av stor betydelse för människors välbefinnande via rekreation och friluftsliv.” Tilläggas kan att inom miljömålsarbetet värnas den biologiska mångfalden inte enbart för människors välbefinnande utan också för dess egen skull. På sidan 7 under Hållbarhetsanalys uttrycks ju även detta genom meningen ”Detta innebär att ekosystemen har ett egenvärde och att hänsyn ska tas till detta oberoende av människans behov”.

Kommentar

Härnösands kommun håller med om att biologisk mångfald har ett egenvärde oberoende av människans behov. Därav skrivningen på sidan 7 i Hållbarhetsanalysen. Kommunen ändrar därför även formuleringen på sidan 4 i översiktsplanen till följande:

”Nära natur handlar om att ekosystemet och den ekologiska mångfalden har ett egenvärde och att hänsyn ska tas till detta oberoende av människans behov. Dessutom är naturen och dess djur- och växtliv av stor betydelse för människans bruk av resurser samt för vårt välbefinnande via rekreation och friluftsliv. Vi har inte rätt att påverka kommande generationers möjlighet att leva genom ohållbart resursnyttjande och minskad biologisk mångfald.”

Behovsbedömning om betydande miljöpåverkan - miljökonsekvensbeskrivning (MKB)

Översiktsplaner ska i princip alltid miljöbedömas. I planbeskrivningen saknas den preliminära miljöbedömningen av planen. Detta tolkar Länsstyrelsen som att den aktuella planens genomförande kan antas medföra betydande miljöpåverkan och att upprättad miljökonsekvensbeskrivning och hållbarhetsanalys därför bifogas planhandlingarna. Härnösands kommun kommer istället för MKB upprätta en hållbarhetsanalys för översiktsplanen vilken ska omfattas av tre dimensioner: ekologisk, sociokulturell och ekonomisk. Tanken är att dimensionerna ska analyseras var för sig för att sedan vägas samman. Under samrådet presenterar kommunen endast en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) för den ekologiska dimensionen. Det är tanken att en fullkomlig hållbarhetsanalys ska redovisas under utställningen.

Länsstyrelsen anser allmänt att en fullständig hållbarhetsanalys, som skulle innefatta alla dimensioner, utgör ett viktigt underlag till översiktsplanen och bör följa planen vid samråd och utställning så att synpunkter på förslaget kan lämnas.

I den MKB, som upprättas för den ekologiska dimensionen, bör förslag ges på åtgärder för att förhindra eller minimera planens negativa miljökonsekvenser. MKB bör även behandla åtgärder för att minska risker. Länsstyrelsen anser att skadeförebyggande åtgärder bör - om det är möjligt - regleras med bindande bestämmelser i detaljplan. Den betydande miljöpåverkan som lyfts ska också följas upp efter en tid. Uppföljningen bör beskrivas i MKB:n och slås fast i den särskilda sammanställningen vid översiktsplanens antagande.

Det är positivt att kommunen har påbörjat arbetet med en hållbarhetsanalys kopplad till översiktsplanen. Än mer positivt är att den baseras på en helt ny modell för miljöbedömning av miljömål i planer och program som ska utvecklas i samverkan mellan Miljömålsrådet, Härnösands kommun och Timrå kommun.

Länsstyrelsens uppfattning är att hållbarhetsanalysen, så här långt, är mycket allmänt hållen och att den strategiska miljöbedömningen med presentation av risker, alternativ, åtgärder och uppföljning till stora delar saknas. Därmed finns det risk för att syftet med framtagande av en hållbarhetsanalys inte uppnås. Hållbarhetsanalysen bör vara del av upprättandeprocessen och inte en separat del som implementeras i planen. Den viktiga analysen om friluftsliv och totalförsvaret i Hållbarhetsanalysen saknas. Enligt kommunen kommer frågan att behandlas i utställningsversionen. Det handlar om prioriteringar mellan olika intressen i en fråga som engagerar många kommunmedborgare. Länsstyrelsen anser därför att det är viktigt med ett klargörande i frågan.

Kommentar

Enligt förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar (MKB) ska en MKB upprättas för kommuntäckande översiktsplaner. Detta eftersom de anger förutsättningar för

verksamheter som antas ha betydande miljöpåverkan. Sedan samrådet har kommunens MKB arbetats om och de synpunkter som länsstyrelsen har framfört har beaktats. Se även under 2.4 Hållbarhetsanalys, MKB i samrådsredogörelsen.

Riksintressen

Översiktsplanen ska enligt Plan- och bygglagen redovisa områden som är av riksintresse och ange hur kommunen avser att tillgodose riksintressena enligt Miljöbalken. Om kommunen har en annan uppfattning än staten i fråga om riksintressen ska det framgå i översiktsplanen. I den fysiska planeringen skall kommunen ta hänsyn till nationella och regionala intressen, men även till internationella intressen som bl.a. Sveriges åtagande rörande Natura 2000 – områden. Härnösands kommun innehåller områden av Natura 2000 (Smitingen - Härnöklubb, Vägsjöknösen, Raviner vid Latmansmon, Vänta litets grund), av riksintresse för naturvården (Barsviken, Gådeåns vattensystem, Härnöskusten, Ljustorpsån, Mjällån och Muggårdsängen), kulturmiljövården (Centrala Härnösand, Ramvik - Gustavsvik och Vågnön), vägar (E4 och RV 90), järnvägar (Ådalsbanan, befintlig, korridor samt kurvrätningar), yrkesfiske (Ångermanälvens mynning), totalförsvaret (Häröns skjutfält och Skärsvikens skjutfält), samt vissa områden inom luftfart och sjöfart som inte har status som riksintresse men som är av stort vikt ur ett nationellt perspektiv.

Länsstyrelsen bedömer att riksintressena har en alltför kortfattat beskrivning i planbeskrivningen trots att det noteras att riksintressen, Natura 2000-områden och naturreservat finns samlade under rubriken ”riksintressen” i bilaga 2. Länsstyrelsen anser att beskrivningen bör utvecklas vidare i det fortsatta arbetet. Länsstyrelsen anser att det i planen bör tilläggas att riksintressen är områden som bedöms vara betydelsefulla ur ett nationellt perspektiv.

Kommentar

Kommunen har utökat och utvecklat texten om riksintressen. Se kapitel 5.

Naturvård

Länsstyrelsen konstaterar att formuleringen ”Riksintresse för naturresurser” används bl.a. i bilaga 3 och kartmaterialet (karta 5) vilken bör ändras till ”Riksintresse för naturvård” för att en sådan benämning finns i lagen. Här bör även påpekas att Ramvik - Gustavsvik är riksintresse för kulturmiljö. Det bör framgå att samtliga Natura 2000-områden även utgör riksintressen. I bilaga 2 - Riksintressen under kapitlet om Natura 2000 anser länsstyrelsen att de länkar som finns inlagda för Natura 2000-områdena bör gå till bevarandeplanerna istället för till reservatens skötselplaner. Till exempel för Smitingen/Härnöklubb;
<http://www.lansstyrelsen.se/vasternorrland/SiteCollectionDocuments/Sv/djur-och-natur/skyddad-natur/Natura-2000/Bevarandeplaner/smitingen-harnoklubb-se0710028.pdf>

Länsstyrelsen konstaterar att i bil 2 – Riksintressen är samtliga naturreservat listade, även de som inte är av riksintresse. Det vore tydligare att ha en separat lista över skyddade områden. Det bör framgå att Häggberget och Vårdkasmalen inte är riksintressen för naturvård. Brånsåns naturreservat är delvis riksintresse. Vägsjöknösens naturreservat bildades år 2002. Även andra skyddade områden t ex fågelskyddsområden, biotopskydd, våtmarker, naturvårdsavtal och vattenskyddsområden bör finnas listade någonstans i översiktsplanen. I bilaga 2 avseende naturvård har länsstyrelsen konstaterat tryckfel. På Muggårdsängen finns bl.a. fältgentiana. I Gådeån finns bl.a. nattsländan *Bereodes minutus* (var tidigare rödlistad men är det inte längre).

Kommentar

Med bakgrund av Länsstyrelsens synpunkter har texterna i kapitel 5 Riksintressen och i kapitel 16 Naturvård utökats. Ny bilaga har även upprättats: Naturresevat och övriga prioriterade naturvårdsområden.

Kulturmiljövård

Inom kommunen finns tre områden som är av riksintresse för kulturmiljövård, nämligen Centrala Härnösand, Ramvik - Gustavsvik och Vagnön. Riksantikvarieämbetet har meddelat att ingen ny information kring riksintressena för kulturmiljövårderna i Härnösands kommun finns. I avsnittet om Kulturvården anges att Riksantikvarieämbetet och länsstyrelsen tillsammans har pekat ut de områden som är av riksintresse för kulturmiljövårderna. En mer korrekt formulering är att Riksantikvarieämbetet har pekat ut dessa områden efter samråd med länsstyrelsen. Ett tips från RAÄ är den så kallade DIVE- metoden som nu finns beskriven på svenska och tillgänglig via nedladdningsbar pdf. Se <http://www.raa.se/publicerat/9789172095380.pdf>

Kommentar

Formuleringen om utpekandet av riksintresse för Kulturmiljövård har ändrats i utställningshandlingen i enlighet med Länsstyrelsens påpekande.

Fiske

Bottenhavet - Ångermanälvens mynning utgör riksintresse för yrkesfiske. Fiskeriverket påpekar att riksintresset för yrkesfiske endast nämns i sammanfattande tabell och i kartform. Länsstyrelsen instämmer med Fiskeriverket att riksintresset för yrkesfiske även bör belysas i löpande text och med ytterligare information.

Kommentar

Riksintresse för yrkesfiske har kompletterats i utställningshandlingen.

Totalförsvaret

Inom kommunen finns två områden som är av riksintresse för totalförsvaret: Härnöns skjutfält och Skärsvikens skjutfält. Länsstyrelsen anser att följande synpunkter från Försvarsmakten ska beaktas i översiktsplanen: Totalförsvarets intresse är ett allmänt intresse enligt 3 kap. 9 § MB och samrådsområdena omfattas av ett förordnande enligt 12 kap. 4 § PBL vilket innebär att alla plan och bygglovsansökningar inom detta område ska remitteras till Försvarsmakten och att det kommunala beslutet därefter kan behöva prövas av Länsstyrelsen. Detta bör också lämpligen redovisas på kartor i översiktsplanen. Syftet med denna reglering är att Försvarsmaktens verksamhet skall skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra utnyttjandet av anläggningarna.

Försvarsmakten anser att inom det reviderade samrådsområdet för Härnöns- och Skärsvikens skjutfält anger översiktsplanen flera områden som utpekats som framtida bostadsutvecklingsområden. Dessa kommer att hamna i konflikt med riksintresse för Totalförsvaret. Inom samrådsområdet kan dock viss bullerokänslig verksamhet medges.

Länsstyrelsen konstaterar att vad gäller de militära riksintressen och beskrivningen av dessa så finns två olika versioner beroende på vilken ingång till bilagan man väljer. Ingång via samrådsversionen antyder att man ska skriva ytterligare text (eftersom den står som rödmarkerad frågetext) medan ingång direkt till riksintressen inte har den markeringen vilket gör att det blir otydligt.

Kommentar

Det är kommunens avsikt att alla plan- och bygglovsansökningar inom område för riksintresse för totalförsvaret remitteras till Försvarmakten och att det kommunala beslutet därefter prövas av Länsstyrelsen. Otydligheten i texten och bilagan har åtgärdats.

Kommunikationer

Vägar

Inom kommunen utgör E4 och även riksväg 90 ett riksintresse för kommunikationer enligt 3 kap 8 § MB och Vägverkets beslut. Europavägen E4 ingår i det nationella stamvägnätet och är dessutom en väg som ingår i det transeuropeiska transportnätet TEN. Rv 90 är en viktig förbindelse mellan kusten och norra Jämtland samt ett viktigt transportstråk både för gods- och personer. Vägverket är den ansvariga myndigheten för framtagande av riksintresse för vägar. Enligt Vägverket pågår en översyn av riksintressena just nu och det verkar inte tillkomma någon riksintresseväg inom kommunen.

Översiktsplanen redovisar reservat för ny E4 förbifart. Eftersom läget för ny E4 är mycket osäkert är det motiverat att redovisa korridoren något bredare för ökad flexibilitet. Läsbarheten skulle underlättas genom att de vägnummer som redovisas i texten också finns angivna på karta 11A Infrastruktur. På kartan över Härnösands tätort (8B) finns inte befintlig E4 redovisat som ett riksintresse.

Kommentar

Väggkorridoren för en E4 förbifart presenteras något bredare i utställningsversionen. Korridoren har dessutom rättats ut något. Till utställningen är Riksväg 90 inlagd som ett riksintresse på karta 5 och vägnummer presenteras på samtliga kartor.

Sjöfart

Sjöfartsverket är den myndigheten som ansvarar för sjöfarten dvs. dess framkomlighet, tillgänglighet och säkerhet i svenska farleder och farvatten samt för sjöfartens riksintresseanspråk. I Sjöfartsverkets uppdrag ingår att bevaka sjöfartens transportleder och terminaler inklusive anslutningar så att de inte kan försämrats till vare sig framkomlighet, tillgänglighet eller säkerhet. Även det mindre tonnage samt fritidsbåtarnas intresse skall beaktas.

I dagsläget finns inte några utpekade riksintressen för sjöfart i Härnösands kommun, men Sjöfartsverket betonar att det finns både Härnösands hamn och farlederna 660, 66 IB, samt farlederna 661A/C, 6611, 6614, 6633, 663 till närliggande hamnar, som är av stor betydelse för sjöfarten. Dessa områden har viktiga funktioner för Sveriges sjötransportsystem och därmed landets ekonomi. Länsstyrelsen anser att Sjöfartsverkets synpunkter i sin helhet bör beaktas i det fortsatta arbetet med översiktsplanen och hänvisar till Sjöfartsverkets yttrande.

Kommentar

Sjöfartsverkets synpunkter noteras. Hamnens betydelse framgår i kapitel 11.4 i utställningsversionen. Farlederna som nämns kommer dock inte att pekas ut i översiktsplanen.

Järnvägar

Ådalsbanan är av Banverket utsett som riksintresse för kommunikationer (järnvägar) och bör beaktas i planen (se Banverkets yttrande).

Banverket pekar, som ansvarig myndighet, ut banor och större anläggningar för tåg bildning som bedöms vara av riksintresse för kommunikationsändamål enligt 3 kapitlet 8§

miljöbalken. Utpekandet har gjorts för att tillgodose järnvägens anspråk på mark- och vattenområden för kommunikationer fram till år 2030.

Områden som är av riksintresse för järnvägens anläggningar skall skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av sådana anläggningar. Dessa fastställdes 2006-12-20 och finns tillgängliga tillsammans med beslutshandlingen via Banportalen: www.banportalen.se > Järnvägen i samhället > Fysisk planering > Riksintressen.

I dagsläget pågår en översyn av järnvägens riksintressen, det är därför bra om Banverket, kommunen och länsstyrelsen för en dialog med varandra innan planen går ut på utställning. Det är också bra om kommunen studerar ovan nämnda material och då främst med avseende på funktionsbeskrivningen för Ådalsbanan och kompletterar sin bilaga "Sammanställning av riksintressen" med en mer utförlig beskrivning av riksintresset Ådalsbanan. Trafikstart för den nya upprustade delen av Ådalsbanan som ansluter Botniabanan norr om Nyland är planerad till augusti 2011.

Det noteras att på kartan 5 med riksintressen finns inte framtida sträckning för järnvägen (SJ1) som ett riksintresse.

Kommentar

Riksintresse för kommunikation har kompletterats i utställningshandlingen. Karta 5 har också kompletterats.

Luftfart

I dagsläget finns inga utpekade riksintresseområde för luftfart inom Härnösands kommun, men det finns skyddsområden runt flygplatser.

Transportstyrelsen påpekar att kommunen ligger inom de MSA-påverkade ytorna (Minimum Sector Altitude – den höjd på vilken flygplanen påbörjar den sista delen av inflygningen) vid Sundsvall-Härnösand och Kramfors - Sollefteå flygplatser som bör redovisas i planhandlingarna till översiktsplanen. Länsstyrelsen instämmer med att luftfartens intresse bör beaktas i planen samt hänvisar till Transportstyrelsens yttrande.

För närvarande är det Transportstyrelsen som är ansvarig myndighet för luftfartens riksintresse. Ett nationellt basutbud av tio flygplatser har beslutats av regeringen den 19 mars 2009. Med anledning av detta ser Transportstyrelsen, luftfartsavdelningen över listan på riksintressen. Flygplatser som tillhör det nationella basutbudet kommer inte att beröras av översynen. Som ett led i översynen har Transportstyrelsen föreslagit att Sundsvall-Härnösand, Kramfors - Sollefteå och Örnsköldsviks flygplatser på sikt inte skall ingå i luftfartens riksintresse. Transportstyrelsen har remissbehandlat ärendet. Enligt regeringens beslut 3 september 2009 kommer all riksintressehantering för kommunikationer enligt miljöbalkens 3 kap. § 8, att ingå i det nya Trafikverkets arbetsuppgifter fr.o.m. den 1 april 2010. Förslaget kommer därför att remitteras på nytt under våren 2010. Denna gång ska remissen även innehålla en trafikslagsövergripande analys. Frågan kommer troligen att avgöras före 1 maj 2010.

Kommentar

Tillägg i texten gällande kommunens MSA-påverkade ytor har gjorts i kapitel 11.5. Ett tidigt samråd har därutöver skett med de tre närbelägna flygplatserna inom arbetet med det tematiska tillägget för vindkraft.

Vattenförsörjning

Länsstyrelsen anser att synpunkterna från Sveriges Geologiska Undersökning, (SGU) vad gäller grundvatten (och även materialförsörjning – se nedan) bör beaktas i det fortsatta arbetet med översiktsplanen och vi hänvisar till SGU:s yttrande i sin helhet.

Kommentar

Dricksvattenförekomster samt grundvattenförande geotoper finns redovisade i karta 20. Kommunen har ingen materialförsörjningsplan, men bedömer att frågor rörande materialförsörjning med fördel bör ske i ett regionalt samarbete med länsstyrelsen som samordnare.

Länsstyrelsen delar SGU:s uppfattning att säkerställande av framtida vattenförsörjning är en mycket viktigt och grundläggande fråga i samhällsplaneringen och bör följas av att mer synliggöra frågan och tas hänsyn till i den fysiska planeringen. Därmed bör grund- och ytvattenresurser samt befintliga vattenskyddsområde på ett tydligt sätt redovisas i översiktsplanens planbeskrivning och kartmaterial.

Länsstyrelsen instämmer med SGU att det är positivt att kommunen tänker göra översynen av skyddsområden dvs. fastställa nya och revidera gamla vattenskyddsområden och vattenskyddsföreskrifter. Länsstyrelsen konstaterar dock att detta kan komma att innebära konflikter runt markanvändning etc. Länsstyrelsen anser att hanteringen av frågan i framtiden bör kunna underlättas om kommunen i ett tidigt stadium tagit ställning i frågan. Länsstyrelsen anser därför att det är önskvärt att lämpliga områden pekas ut i översiktsplanen.

Kommentar

Grund- och ytvattenförekomster med generella skyddsavstånd samt vattenskyddsområden finns utpekade i karta 20. Dricksvattenförsörjning ur ett riskperspektiv har dessutom lagts till i kapitel 7 Risk, sårbarhet och hälsa.

Härnösands tätort saknar reservvattentäkt med anledning av att ingen naturlig reservvattentäkt finns och länsstyrelsen anser att det bör framgå av översiktsplanen om och hur kommunen avser att gå vidare med frågan.

Kommentar

Synpunkten noteras. Kommunen avser att utreda frågan i kommande övergripande risk- och sårbarhetsanalys.

Det är positivt att kommunen har beaktat klimatförändringarnas påverkan på vattenförsörjningen och att beredskapsplanering ska genomföras. Förutom nämnda risker kan också översvämningar till följd av extremväder vara ett hot mot vattenförsörjningen i framtiden.

Kommentar

Synpunkten noteras.

Materialförsörjning

Länsstyrelsen rekommenderar att kommunen till översiktsplanen bör upprätta en materialförsörjningsplan med särskilt vikt på områden som är lämpliga för utvidgning eller nyetablering av bergtäkter. Planen bör helst genomföras gemensamt med angränsande kommuner dvs. i ett regionalt perspektiv (hänvisas till SGU:s yttrande). Naturresurser i form av naturgrus och torvförekomster bör även redovisas i planen.

Kommentar

Kommunen motsätter sig inte att arbeta med frågan, men bedömer att arbetet bör genomföras i ett bredare regionalt perspektiv förslagsvis med länsstyrelsen som samordnare.

Länsstyrelsen är prövningsmyndighet för täktillstånd och besitter därigenom regional materialförsörjningsöversikt.

Skogsnäring

Skogsstyrelsen betonar i sitt yttrande att de har flera gemensamma målbilder och beröringsområden med kommunen och föreslår ett utbud av samarbetsätt. Skogsstyrelsen kommer även med ett antal framtidsbilder, flera beröringspunkter bl.a. dricksvattentäkter, riksintresset Mjällån m m och konkreta åtgärdsförslag som bl.a. upprättandet av en fördjupning till översiktsplan för riksintresset Mjällåns dalgång. Länsstyrelsen hänvisar till Skogsstyrelsens yttrande för mer information. Länsstyrelsen anser att Skogsvårdsstyrelsen har en innehållsrikt yttrande och intressanta förslag som ger möjligheter för kommunen att förverkliga översiktsplanens intentioner. Länsstyrelsen ställer sig positivt till framtida samarbete.

Kommentar

Kommunen ser positivt på Skogsstyrelsens yttrande och välkomnar ett fortsatt samarbete.

Energiproduktion/Vindkraft

Energimyndigheten (SEM) betonar i sitt remissvar vikten av regeringens tydliga inställning till utbyggnad av vindkraft. Den ska främjas och därmed ges en högre prioritet än tidigare. Vindbruk måste få synas tydligare i samhället, men etableringen av vindkraft ska ske i balans med andra intressen. SEM påpekar även att riksdagens och regeringens planeringsram för vindbruk sedan juni 2009 är 30TWh vindel år 2020 och det gamla planeringsmålet på 10 TWh till 2015 gäller inte längre.

Angående kommunens hänvisning till ett pågående arbete med ett tematiskt tillägg för vindkraft med preliminärt förslag på åtta större områden för grupper av vindkraftverk, som finns redovisat på kartan 21, kan konstateras att dessa områden i stor utsträckning gränsar till stora områden föreslagna som "tysta områden" lång ifrån störande verksamheter (karta 8A). Energimyndigheten (SEM) ser en tydlig intressekonflikt mellan kommande tematiskt tillägg avseende vindbruk med redan i översiktsplanen redovisade "tysta områden" vilket inte är förenligt med kommunens positiva inställning till en ökad vindkraftbyggnation. Länsstyrelsen hänvisar även till Transportstyrelsens yttrande vad gäller utbyggnad av vindkraftsverk.

Länsstyrelsen ser positivt på kommunens planer att ta fram ett tillägg till översiktsplanen avseende vindkraft. Av översiktsplanens kartbilaga 21 framgår åtta föreslagna områden för vindkraft och i samrådshandlingen finns ett antal ställningstaganden avseende vindkraft. Länsstyrelsens erfarenhet av vindkraftetablering är att exploitörer lägger stor vikt vid kommunernas översiktsplaner vid projektering. Länsstyrelsen menar därför att det är viktigt att samtliga frågor som påverkas av etableringar är ordentligt utredda i översiktsplanen. Det

gäller såväl naturvård (t ex fågelliv), kulturmiljö, landskapsbild, störningar för närboende, rennäring mm. Eftersom det inte framgår hur långt dessa frågor är utredda hittills ser Länsstyrelsen en risk med att redan nu peka ut förslag till områden lämpliga för vindkraft om detta senare kommer att ändras. Om kommunen trots detta vill ha kvar de föreslagna områdena i kartbilagorna bör det förtydligas hur långt arbetet hittills har kommit och hur områdena tagits fram.

Kommentar

Kommunen arbetar intensivt med det tematiska tillägget till översiktsplanen gällande vindkraft. Kommunen instämmer i vad länsstyrelsen framfört gällande att det kan vara olyckligt att föregå ett pågående arbete och peka ut preliminära områden som inte är färdigutredda. Preliminärt föreslagna vindkraftsområden m.m. kommer därför att tas bort till utställningen och hänvisning ske till det tematiska tillägget. Kommunen har därutöver plockat bort de utpekade tysta områdena i utställningsversionen.

Avfallshantering

Länsstyrelsen konstaterar att kommunen hänvisar till avfallsplanen, som är både aktuell och väl genomarbetad. Länsstyrelsen anser att en kort sammanfattning av avfallsplanen, i kombination med den befintliga länkhänvisningen till hela planen, skulle kunna göra det lättare för medborgarna att förstå kommunens verksamhet och mål inom avfallsområdet. Att kommunen avser att utveckla möjlighet till omhändertagande av matavfall ser länsstyrelsen som positivt.

Kommentar

Kommunen har beaktat synpunkten och förtydligat texten något. Kapitlet om avfallsplanen bedöms i stort spegla avfallsintentionerna ur ett PBL-perspektiv.

Konflikt med riksintressen

Område av riksintresse ska enligt gällande lagstiftning skyddas mot åtgärder som orsakar påtaglig skada. Hur detta ska ske är inte till fullo tillgodosett i översiktsplanen, som behöver kompletteras avseende redovisning av hur kommunen avser att säkerställa riksintresset för bl.a. totalförsvaret, sjöfart m m.

Kommentar

De utvecklingsområden, som presenterades i samrådsversionen av översiktsplanen, byggde enbart på förslag från medborgardialogen. Områdena var därför ej säkerställda eller analyserade utifrån risk-, hälso- eller miljöaspekter. Efter avslutat samråd har områdena analyserats och ett flertal av dessa har därefter fallit bort med hänvisning till olämplighet. Se förteckning av de utvecklingsområden som plockats bort samt en kortfattad förklaring till varför, i bilaga till MKBn. Se även under sammanfattning 2.3 Utvecklingsområden i samrådsredogörelsen.

Kvarstående utvecklingsområden bedöms i utställningshandlingens MKB, liksom även en redovisning av hur kommunen avser att säkerställa riksintressen i framtiden.

Hälsa, säkerhet och risk för olyckor, översvämning eller erosion

Säkerhet och risker

Länsstyrelsen instämmer helt och hållet med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) som anser att områden med risk för översvämningar, ras och skred behöver beskrivas på ett tydligare sätt, samt följas av särskilda slutsatser, riktlinjer eller rekommendationer

avseende dess användning. Risker för och konsekvenserna av framtida höjda havsnivåer bör särskilt redovisas.

Vid revideringen av PBL 2008-01-01 har risker för olyckor, översvämningar och erosion lagts till som kriterier för kommunens lämplighetsprövning i 2 kap 3 § PBL. Det innebär att risken för översvämningar och erosion skall behandlas i översiktsplanen och beaktas vid detaljplanläggning samt vid bygglovsprövning. I förslaget till översiktsplan berörs frågorna kring klimatförändringar och klimatanpassning på ett otydligt sätt och utan särskilda slutsatser eller riktlinjer. Det framgår dock att kommunen bör utreda vilka förändrade förutsättningar som klimatförändringarna kan leda till för kommunen samt vilka behov av anpassningar som kan finnas.

Risk, säkerhet och hälsa finns redovisat men handlar mest om säkerhet och risker. Hälsfrågor behandlas i huvudsak i avsnittet om Miljö. Kommunen nämner som riskfrågor skredriskområden, översvänningsområden, transportleder för farligt gods samt industrianläggningar. Men i texten utvecklas vidare ras och skred, trygghet farligt gods på väg- och järnväg och klimatförändringar och klimatanpassning. Länsstyrelsen konstaterar att hälsoaspekter endast nämns ur ett trygghetsperspektiv.

Länsstyrelsen anser att kommunen inte har belyst risk och säkerhetsfrågor i översiktsplanen på ett tillfredställande sätt. Riskfaktorer bör redovisas på ett klart och tydligt sätt, både text- och bildmässigt. T.ex. riskobjekt av typen "farliga verksamheter" enligt 2 kap. 4§ lagen om skydd mot olyckor, viktigare skyddsobjekt, ras- och skredkänsliga områden och farliga godsleder. Kommunens viljeinriktning bör framgå, inte bara rörande vägar och järnväg, utan även när det gäller etablering av nya verksamheter, t.ex. riskavstånd.

Kommentar

Synpunkterna har beaktats och i kapitel 7 Risk, sårbarhet och hälsa har tillägg till texten gjorts.

Klimatförändring och klimatanpassning

I planbeskrivningen redovisar kommunen sin uppfattning i klimatfrågan. Att se klimatförändringens effekter så lokalt kan vara en fara. Till bilden måste läggas de förändringar som kan komma att ske i vår omvärld. Det är önskvärt med en bedömning av möjliga effekter av klimatförändringen och av nödvändiga klimatanpassningsåtgärder, i samband med att översiktplanen upprättas.

Kommentar

Kommunen har i kapitel 7 Risk, sårbarhet och hälsa tydligare preciserat att utredning krävs för att belysa effekter av klimatförändringar och anpassningsåtgärder.

Ras och skred

Länsstyrelsen vill förtydliga att utvärderingen av stabilitetsförhållanden inom potentiella utbyggnadsområden som kommunen refererar till, endast kan betraktas som en översiktlig bedömning. Därför bör lokalisering av utbyggnadsområden tas med försiktighet.

Översvämning

Översiktsplanen ska ta hänsyn till översvänningsrisker inom kommunen. Dessa bör utredas och redovisas i det fortsatta arbetet med planen.

Kommentar

Synpunkterna har beaktats och texterna i kapitel 7 Risk, sårbarhet och hälsa har utvecklats.

Buller och vibrationer

Länsstyrelsen anser att Banverkets och Vägverkets synpunkter ska beaktas i det fortsatta arbetet med översiktsplanen.

Länsstyrelsen vill peka på att det är riksdagen som har beslutat om bullerriktvärden som gäller utom – och inomhusmiljö och inte Vägverket (se Boverkets Allmänna råd 2008:1 – Buller i planeringen – Planera för bostäder i områden utsatta för buller från väg- och spårtrafik).

Kommentar

Vägverkets och Banverkets synpunkter har beaktats. Med avseende på beslut om riktvärden för buller har texten ändrats i enlighet med Länsstyrelsens påpekande.

Länsstyrelsen anser att befintlig och framtida bullersituation i kommunen redan borde vara utredd och redovisad i planen för att kunna göra bedömningar för planerade bebyggelseutveckling.

Den planerade utvidgade verksamheten på försvarsmaktens båda skjutfält på norra Härnön och i Skärsviken utgör en begränsning för utbyggnad av bostäder i annars attraktiva lägen. Även befintliga skjutbanor kan ge ökade bullerstörningar vid ökad användning. Med hänsyn till främst bullerstörningar bör nya bostadsområden inte förläggas nära skjutfälten innan störningsförhållande blivit klarlagda i den pågående miljöprövningen av verksamheten. Det är därför tveksamt att planera för ytterligare etablering av bostadsbebyggelse i närheten av dessa bullrande verksamheter. Även campingverksamheten vid Sälsten kan påverkas negativt av buller från skjutbanor och skjutfält.

Kommentar

Områden där kommunen ser en möjlighet till förtätning för bostadsbebyggelse kan endast ske enligt riktlinjer för gällande bullervärden. Kommunen ska utföra en inventering av bullersituationen i särskilda utsatta boendemiljöer. Kommunen är därutöver medveten om att det hade varit önskvärt om detta redan hade varit genomfört.

Farligt gods

I översiktsplanen redovisas E4 och väg 331 som primära transportvägar för farligt gods, samt att det på Ådalsbanan fraktas stora mängder farligt gods som förväntas bli ännu större i följd av utbyggnaden av Ådalsbanan och Botniabanan. Båda trafikleder passerar centrala delar av Härnösand och Ålandsbro. Kommunen har hittills inte gjort någon riskanalys. Länsstyrelsen instämmer med Banverket och Vägverket att en översiktlig riskanalys främst och först bör göras som sedan inarbetas i översiktsplanen. Länsstyrelsen anser att det är särskilt viktigt att beakta risker med transporter av farligt gods i framtida utökningar av bostadsbebyggelse.

Kommentar

Synpunkten beaktas. Tillägg i texten samt nya ställningstaganden i kapitel 7 Risk, sårbarhet och hälsa har tillkommit: Bebyggelse ska inte uppföras inom skyddsavstånd för järnväg och väg. Samt För nya detaljplaner i närheten av en farlig godsled ska Länsstyrelsens riskpolicy vara vägledande.

Förorenade områden

Inom kommunen förekommer förorenade områden enligt länsstyrelsens inventering. Särskilt i översiktsplanen är det viktigt att kommunen antar en strategi för hur förorenade områden ska hanteras i samband med fysisk planering. Länsstyrelsen ser positivt på kommunens ställningstagande att förorenade områden ska undersökas i samband med fysisk planering och byggande men önskar påpeka att även områden som inte tidigare har konstaterats vara förorenade kan behöva undersökas. Det är därför viktigt att historiska beskrivningar tas fram i syfte att upptäcka om det finns risk för att ett område kan vara förorenat i samband med fysisk planering och byggande.

Kommentar

Kommunen är överens med Länsstyrelsen gällande betydelsen av att ta fram historiska beskrivningar för att upptäcka om ett område kan vara förorenat. Ställningstagandet har justerats.

Radon

Länsstyrelsen instämmer med SGU att en revidering av radonriskkartan behövs och bör göras för översiktsplanen (hänvisas till SGU:s yttrande).

Kommentar

Kommunen har tagit del av synpunkten och kan vid tillfälle komma att revidera radonriskkartan, med fördel i samband med att det görs i andra kommuner i länet.

Strålskyddsmyndigheten (SSM) anser att på sidan 30 under rubriken Läs mer, bör även en referens finnas till SSM, www.ssm.se, eftersom myndigheten tillhandahåller information och utbildning inom området.

Elektromagnetiska fält och lågstrålning områden

SSM:s synpunkter vad gäller elektromagnetiska fält och lågstrålning områden bör beaktas i det fortsatta arbetet med översiktsplanen.

Kommentar

Kommunen har tagit till sig Strålsäkerhetsmyndighetens synpunkter och ändrat i enlighet med dessa i utställningshandlingen i kapitel 15. Referens till SSM anges under Läs mer i kapitel 15.

Miljö kvalitetsnormer

Det bör kunna nämnas något om på vilket sätt kommunen planerar att se till att rådande miljö kvalitetsnormer (MKN) följs. På sidan 32 finns en länk till MKN för utomhusluft men motsvarande saknas för övriga normer. Från 2010 gäller nya miljö kvalitetsnormer för yt- och grundvatten. Kommunen bör i översiktsplanen ta upp hur man avser förfara för att inte försämra nuvarande status för yt- och grundvatten, samt hur man avser bidra till att god kemisk- och ekologisk status uppnås. Miljö kvalitetsnormer för musselvatten gäller endast för Västra Götalands län.

I översiktsplanen medges att det inte finns indikationer på att miljö kvalitetsnormer för utomhusluft kan överskridas. Luftkvaliteten i Härnösand är generellt sett god, utom möjligen i samband med långvariga temperaturinversioner vintertid. Till följd av stadens relativt öppna läge är sådana inversioner jämförelsevis sällan förekommande. I samband med inversioner kan dock halterna av bilavgaser bli höga utmed trafikerade gator. För boende utmed E4 i

bland annat centrala Härnösand och Ålandsbro skulle det ge kraftigt minskat buller om det blev möjligt att bygga västlig förbifart för främst tunga transporter på E4.

I det fortsatta arbetet med planen bör det framgå hur miljö kvalitetsnormerna ska iakttas i framtiden. Texten bör också kompletteras med en bedömning om huruvida översiktsplanen kan medverka till att en miljö kvalitetsnorm överskrids någonstans inom eller utom kommunen.

Kommentar

Lagstifningen har förändrats och miljö kvalitetsnormer för yt- och grundvatten har fastställts sedan dokumentet skickades på samråd. Texterna i översiktsplanen har därför uppdaterats till utställningen.

Mellankommunala frågor/Regional utveckling

I planförslaget tas ett antal mellankommunala frågor upp, såsom flygplatsen, handelsområde, kollektivtrafik och framtida spårtrafik. Även frågan om vattenförsörjning kan vara en sådan mellankommunal fråga. Länsstyrelsen anser att detta är angelägna frågor att diskutera i ett mellankommunalt sammanhang. Det är nödvändigt med fortsatt samordning av frågor om bl.a. kollektivtrafik, vägar och cykelvägar över kommungränserna. Länsstyrelsen förutsätter att berörda grannkommuner hörs i planarbetet och att relevanta aspekter arbetas in i planen.

Kommentar

Kommunen instämmer.

Kommunikationer

Förbättrade kommunikationer ökar inte bara möjligheterna till ett större regionalt samarbete utan också till fler kontaktytor och regionförstoring. Det är en fördel om beskrivningen av framtida pendlingsmöjligheter inte begränsas till området Sundsvall-Örnsköldsvik, utan även omfattar ett breddat perspektiv av hela stråket Gävle-Umeå och kontakterna mellan kust och inland. Länsstyrelsen anser att det är särskilt viktigt att prioritera och lyfta fram arbetspendlingen.

Kommentar

Kommunen är överens med Länsstyrelsen om att det är viktigt att prioritera och lyfta fram arbetspendlingen som en stor del i regionförstoringen. Därutöver anser kommunen att hela stråket Gävle – Umeå och inlandet såväl som kusten innebär framtida pendlingsmöjligheter. Ett förtydligande i kapitel 6, Regional utveckling, har gjorts i utställningshandlingen.

Översiktsplanen tar ställning för ett utökat antal hållplatser för regionaltåg. Fler tågstopp måste också ställas mot den ökade restid som stoppen innebär. Det handlar alltså om en avvägning mellan restiden mellan befolkningsmässigt tunga orter å ena sidan, och en ökad tillgänglighet till tågtrafik för mindre orter och samhällen.

Kommentar

Kommunen instämmer i att det krävs en avvägning mellan längre restider å ena sidan och ökad tillgänglighet å andra sidan. Detta beskrivs i kapitel 6.1 Mellankommunala intressen.

Handel

Länsstyrelsen konstaterar att det saknas en handlingsplan för handel i den kommunala översiktsplanen alternativt en handelspolicy där riktlinjer för handelns utveckling i

kommunen behandlas. Länsstyrelsen rekommenderar upprättande av en sådan policy för kommunen vilken skulle innebära planeringsberedskap vid framtida förfrågningar om etablering av handel.

Kommentar

Kommunen har sedan flera år ett bra samarbete med handlare och fastighetsägare under namnet Handelsplats Härnösand. För närvarande arbetar man med att ta fram nya mål för samarbetet. För att utveckla de centrala delarna av staden så har kommunen tagit fram program för bland annat Mellanholmen och Skeppsbron samt Torsvik och Kronholmen. Just nu pågår arbete för att planera för en upprustning av Nybrogatan. Målsättningen med arbetet för handeln i centrum är främst att förtäta.

Flygplatser

Länsstyrelsen anser att väl fungerande kommunikationer är en viktig del för regionens näringslivsutveckling. Möjligheterna att nå Stockholm - Arlanda för vidare transporter vidare ut i världen från Sundsvall-Härnösands flygplats är av stor vikt för länet och kommer att behövas lång tid framöver. Länsstyrelsen är tveksam till att järnvägen, under överskådlig tid, ska kunna ersätta flyget för denna typ av resor eftersom de tågrestider till/från Stockholm – Arlanda som i så fall behövs, inte är möjliga att uppnå inom överskådlig tid. Länsstyrelsen anser att det är viktigt med ett samarbete över kommungränserna i flygfrågan som även bör avspeglas och tydliggörs i översiktsplanen. Timrå kommun går längre med sin uppfattning av flygplatsens betydelse och tycker att den skulle vara resurs för internationell turism kopplat till världsarvet Höga kusten och även till jakt- och fisketurism.

Kommentar

Kommunen har sedan samrådet ändrat ställningstagandet gällande Midlanda flygplats. Nytt ställningstagande: Midlanda flygplats ska finnas kvar. I kapitel 6.1 påtalas därutöver vikten av flygplatsen ur ett regionalt hänseende. Kommunen har bedömt att tåget under överskådlig tid inte kommer att kunna ersätta flyget. Att verka för hållbara transporter för såväl gods- som persontrafik är dock av mycket stor betydelse.

Hamnar

För att hamnen ska fungera tillfredsställande krävs goda angoringsmöjligheter både från land och från sjöss. Smidiga landanslutningar för tåg och lastbil till hamnområdet samt tillräckliga lagringsytor inom hamnområdet är betydelsefullt för en fortsatt utveckling. Timrå kommun välkomnar ett fortsatt samarbete mellan hamnarna i Söråker och Härnösand med hänvisning till pågående utbyggnad av logistikcentrum i Söråker.

Kommentar

Kommunen instämmer.

Vattenförsörjning

Länsstyrelsen anser att kommunen bör överväga alternativa lösningar för dricksvattenförsörjningen både för kommunen och för tätorten i det fortsatta arbetet med översiktsplanen. I detta kan samarbetsmöjligheten mellan Härnösand, Timrå och Sundsvalls kommuner att vara aktuell. Sundsvalls kommun föreslår en anslutning till grundvattentäkterna i Timrå och Sundsvall, som man menar kan lösa kommunens sårbarhet angående vattenförsörjning på lång sikt.

Kommentar

Synpunkten noteras. Kommunen avser att utreda frågan i kommande övergripande risk- och sårbarhetsanalys.

Naturresurser

Kommunen har rika naturresurser som ofta sträcker sig över gränserna. Länsstyrelsen ser fram emot samarbete mellan Timrå och Härnösands kommuner och Skogsstyrelsen vad gäller framtagande av en fördjupning till översiktsplan för dalgångarna för Ljustorpsån och Mjällåns vattensystem som utgör ett riksintresse för naturvård. Sollefteå kommun vill gärna ta del av det fortsatta arbetet med översiktsplanen vad gäller gemensamma områden med höga naturvärden för att föra in kunskapen i den egna översiktsplaneringen.

Kommentar

Kommunen ser positivt på ett framtida samarbete kring Mjällåns och Ljustorpsåns vattensystem.

Övriga synpunkter

Naturvård

Länsstyrelsen anser att olika typer av skydd och vad de innebär - till exempel Natura 2000-områden, naturreservat, fågelskyddsområden och biotopskydd – bör beskrivas i översiktsplanen. Det bör framgå att det inom Natura-2000-områdena är förbjudet att utan tillstånd bedriva någon typ av verksamhet eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka dess utpekade värde. Det är viktigt att påpeka att tillståndsplikt även kan gälla för verksamheter som bedrivs eller vidtas utanför området om dess effekter/påverkan kan vara medföra påverkan på området.

För vattenmiljöer uttrycks en ambition från kommunen men det saknas ställningstaganden för andra naturtyper. Även andra naturområden som kommunen anser behöver skötselåtgärder eller skydd bör beskrivas. Det kommunala naturvårdsprogrammet som blev klart 2008 bör nämnas i översiktsplanen. Rutan med "Läs mer information" under naturvårdsavsnittet kan med fördel innehålla naturvårdslänkar, t ex till fördjupad information om naturreservat, Natura 2000 mm.

På karta 17 finns djur- och växtskyddsområden och naturminnen med, men inte andra typer av skydd. Vissa mindre naturvårdsobjekt "försvinner" på kartan under andra skikt. Det gäller t ex Dalomsviken och Kolhusviken på norra Hemsön.

Kommentar

Information enligt ovan finns till stor del i Naturvårdprogrammet. Länk till Härnösands Naturvårdsprogram hade fallit bort i samrådsversionen, vilket åtgärdas till utställningen av översiktsplanen.

Vatten

Det som är nytt för 2010 inom vattenförvaltningsarbetet är att Vattendelegationen för Bottenhavets vattendistrikt har fattat beslut (december 2009) om förvaltningsplan, åtgärdsprogram och miljökvalitetsnormer. Kommunen behöver därför implementera vattenförvaltningsarbetet vid framtagande av översiktsplan, utifrån dessa nya dokument. Länk till åtgärdsprogram, förvaltningsplan, miljökvalitetsnormer etc:
<http://www.vattenmyndigheterna.se/Sv/bottenhavet/Pages/default.aspx>.

Kommentar

Lagstiftningen har förändrats och miljö kvalitetsnormer för yt- och grundvatten har fastställts sedan dokumentet skickades på samråd. Texterna har därför uppdaterats.

Kulturmiljö

I avsnittet som behandlar Kulturvärden redogörs för hur kulturmiljön skyddas genom bestämmelserna enligt miljöbalken (1998:808) och lagen (1988:950) om kulturminnen. I detta sammanhang bör även skyddet enligt plan och bygglagen (1987:10) nämnas.

På sidan 31 finns en länk till kommunens webbsida - där bland annat Ulvö kapell behandlas. Kapellet ligger inom Örnsköldsviks kommun. Avslutningsvis ska framhållas att länsstyrelsen ser positivt på kommunens planer att ta fram ett kulturmiljövårdprogram samt att man avser att göra detta i samverkan med Läns museet Västernorrland

Kommentar

I utställningshandlingen hänvisas till Plan- och bygglagen såsom Länsstyrelsen föreslår. Övriga synpunkter noteras.

Tysta områden

Länsstyrelsen anser att det bör framgå hur de ”tysta områdena” har valts ut.

Kommentar

De tysta områden som pekas ut i samrådsversionen är baserad på en beräkning genomförd i kommunens GIS-program. Sedan samrådet har kommunen dock bedömt att det krävs en mer underbyggd analys för att kunna peka ut sådana områden i översiktsplanen. Det medför att Tysta områden plockas bort från kartorna i utställningshandlingen. Avsikten är att i senare skede undersöka om det finns ett behov av att peka ut tysta områden i vår kommun.

Trafik, kollektivt resande

Länsstyrelsen anser att ställningstagandet också bör omfatta prioritering av kollektivtrafik i tunga resandestråk, befintliga såväl som potentiella. Erfarenheter från andra delar i landet visar att en prioritering av i första hand starka stråk, istället för en geografisk utspridning, leder till större positiva effekter på det totala kollektivtrafikresandet. Ytterligare en viktig faktor för ökad kollektivtrafikresande är turtätheten, vilket också skulle kunna nämnas i översiktsplanen. En målsättning skulle exempelvis kunna vara att öka busstrafikens turtäthet i samband med trafikstarten av den nya tågtrafiken mellan Sundsvall och Umeå. Beskrivningen om hur kollektivtrafiken bör utvecklas kan med fördel kompletteras med ett resonemang om bostadslokalisering i förhållande till kollektivtrafikstråk som också tas upp i den övergripande klimatstrategin rörande bebyggelse.

Kommentar

I kapitel 9 behandlas frågan om kollektivtrafiksnära bostadsbebyggelse och kommunen bedömer att ytterligare resonemang kring detta inte är nödvändigt.

Kommunens förslag till ställningstagande ”Tillgänglig kollektivtrafik för alla” bör förklaras i texten. Länsstyrelsen drar slutsatsen att ställningstagandet inte betyder att alla i kommunen

ska ha tillgång till kollektivtrafik, utan att den kollektivtrafik som finns ska vara tillgänglig för alla, exempelvis personer med funktionshinder, barn och äldre.

Kommentar

Ställningstagandet har omformulerats: Den kollektivtrafik som finns ska vara tillgänglig för alla.

Det finns en målsättning i planen att öka det kollektiva resandet samt att förbättra förutsättningar för busstrafik i större bostadsområden långt från centrum. Resandet med egen bil bör minska med hänsyn till hållbarhetsaspekter och störningar i boendemiljön. En ökad andel pendlare ställer krav på transportsystemen. Därför är det centralt att uppnå god funktion i ett väl fungerande resecentrum som upplevs som effektivt, bekvämt och säkert. För att uppnå detta krävs bra gång- och cykelvägnät, goda kollektivtrafikförbindelser och möjlighet till dygnspartering i anslutning till resecentrum. Det finns också målsättning att skolbarn ska ha möjlighet att ta sig till och från skolan på egen hand på ett trafiksäkert sätt. För att klara detta krävs nybyggnad och kompletteringar i befintligt nät inklusive förbättringar och underhåll. Förutom att som nämnts göra kollektivtrafiktrafiken tillgänglig för alla stora bostadsområden måste det också finnas attraktiva förbindelser mellan resecentrum och alla större utbildnings- och arbetsplatser som är belägna på avstånd från resecentrum t ex på Härnön eller inom det befintliga, utvecklade industriområdet och kriminalvårdsanstalten på Saltvikshöjden.

Kommentar

Kommunen är överens med Länsstyrelsen gällande vikten av ett väl fungerande resecentrum vilket omfattar bra gång- och cykelvägnät, goda kollektivtrafikförbindelser samt möjlighet till dygnspartering bl a. Förbindelser till såväl arbets- som utbildningsplatser är därtill en viktig del. I karta 11 B markeras en planerad pendlarpartering ut vid resecentrum. I kommunens Gång och cykelplan från 2005 hanteras cykelnätet inom centralorten med fokus på att barn och vuxna ska kunna på ett säkert och enkelt sätt ta sig till skola, arbetsplatser och till resecentrum. I kapitel 11.1 hänvisas till Kommunens Gång- och cykelplan.

Infrastruktur

Det är mycket positivt att kommunen har formulerat en övergripande klimatstrategi gällande infrastruktur där cykeltrafik får högst prioritet i planeringen. Länsstyrelsen anser att den angivna prioriteringsordningen för nybyggnad av infrastruktur är riktig. Det skulle vara en fördel om den tänkta tillämpningen av prioriteringsordningen också framgår av översiktsplanen.

Kommentar

I förslag till översiktsplan föreslås ett antal åtgärder för att förbättra gång- och cykelnätet i kommunen. I ställningstagande i kapitel 11.1 framgår bland annat att varje stadsdel ska ha minst ett gång- och cykelstråk till centrum. Därutöver pekas ett antal planerade gång- och cykelleder ut längs det statliga vägnätet i karta 11 A. På kartan framgår även kommunens föreslagna prioriteringsordning för utbyggnaden av dessa. För ytterligare planerade åtgärder se kommunens Gång och cykelplan, 2005, vilken hänvisas till i kapitel 11.

Länsstyrelsen anser att det är mycket positivt med kommunens helhetssyn gällande gång- och cykelvägar. Prioritering av gång- och cykelvägar oavsett huvudmannaskap är ett viktigt och bra underlag till den regionala transportplanen som länsstyrelsen upprättar. Prioriteringen av

cykelvägar bör leda till anläggandet av cykelparkeringar i anslutning till bytespunkter för kollektivtrafik exempelvis större busshållplatser, pendlingsparkeringar, etc.

Kommentar

Kommunen har för avsikt att utveckla resecentrum och andra attraktiva bytespunkter i kommunen. Detta framgår i ställningstagandet i kapitel 10 Trafik och kollektivt resande. Inom arbetet med att planera för attraktiva bytespunkter omfattas även parkeringar för cykel.

Trafiksäkra gång- och cykelbanor närmast skolorna är därmed prioriterat men det är också väsentligt att de byggs samman till ett fungerande nät som kan utnyttjas av alla. Större utvecklingsområden för bostäder som t ex utmed södra och norra sundet samt Stenhammar måste få tillgång till både kollektivtrafik samt gång- och cykelvägnät som förbinder dem med centrum. Det bör klargöras på vilket sätt cykelplanens ambitioner om största lutningar för cykelbanor ska klaras när dessa områden förbinds med centrum. Frågan kan för Härnösidan av södra sundet föras vidare till planerad fördjupad översiktsplan. En alternativ cykelled till Nybrogatan som både är brant och tättrafikerad borde också ordnas för att öka incitament att använda cykel som färdmedel för att bl.a. nå resecentrum.

Kommentar

I samrådsversionen av översiktsplanen i kapitel 11.1 Ställningstagande framgår att varje stadsdel ska ha minst ett gång- och cykelstråk till centrum. Detta kvarstår till utställningen. Därutöver se kommunens Gång- och cykelplan.

Översiktsplanen redovisar lägen för pendlingsparkeringar i centrala Härnösand. Redovisningen bör kunna kompletteras med utvecklingsbara pendlingsparkeringar utanför tätorten.

Kommentar

Ytterligare möjliga lägen för pendelparkeringar pekas ut i Antjärn och Fröland. Se karta 11 A och B.

Hamnens betydelse för staden både avseende fritidsbåtliv och yrkessjöfart framhålls som unik och kännetecknande för Härnösand. Det finns skäl att se över hur passager genom Nattviken kan underlättas för besökande båtar avseende information och servicegrad. Det förekommer att tänkbara besökare uppger att de undviker Härnösands hamn på grund av dålig information och service avseende broöppningarna. De båda öppningsbara broarna i Väddö kanal, Norrtälje kan användas som jämförelse.

Kommentar

Ett förtydligande av hamnens betydelse har gjorts i texten till kap 11.4 Hamn samt i kapitel 18 Friluftsliv och rekreation i utställningsversionen

De goda naturliga förutsättningarna för yrkessjöfarten inklusive järnvägsspår och goda vägförbindelser till E4 bör ge goda förutsättningar att vidareutveckla hamnen för godstrafik då den ger goda möjligheter till omlastning mellan olika transportslag. Elektrifiering av järnvägsspåret till hamnen leder till minskade utsläpp av luftföroreningar och buller i samband med rangering av godsvagnar men kan försvåra godshanteringen.

Kommentar

Kommunen instämmer.

Handel

Det är positivt att det finns god tillgång till mark lämplig för etablering av handel centralt nära resecentrum. Det finns därmed goda möjligheter att på sikt åstadkomma ett handelscentrum, inte bara för Härnösand, som är lätt att nå med kollektiva färdmedel. Ett sådant handelsområde kan konkurrera med mer externt belägna handelsområden genom sin högre tillgänglighet. Det är positivt att det därmed knappast finns något tryck att etablera externa handelsområden i kommunen som annars kunde innebära miljöproblem.

Kommentar

Kommunen instämmer och detta är tack vare en hållbar planering.

Industrimark

Enligt remissen av översiktsplanen bör större industrietableringar i centrala Härnösand koncentreras till fastlandet och Saltvikshöjden. Detta kan vara lämpligt med hänsyn till att tunga transporter då undviks genom centrum där bl.a. broarna till fastlandet har begränsad kapacitet. Utansjö är ett annat tänkbart utvecklingsområde för industrianläggningar där det finns utbyggd infrastruktur för godstransporter.

Sådana större industrietableringar kan dock vara arbetsplatser med många anställda, varför det måste finnas beredskap så att det finns möjlighet att nå dem med kollektivtrafik när de förläggs på avstånd från centrum. Övriga industriområden blir då främst avsedda för mindre miljöstörande industrier utan krav på större skyddsavstånd mot bostadsområdet. På sikt kan detta frigöra mark som kan utnyttjas till förtätning. Det bör dock tas hänsyn till att även mindre industri åtminstone tidvis kan orsaka miljöstörningar i form av luftutsläpp eller buller.

Kommentar

Kommunen har beaktat Länsstyrelsens synpunkter i det fortsatta arbetet med översiktsplanen.

Grönstruktur, friluftsliv, rekreation

Den goda boendemiljön i Härnösand som även utgör en utvecklingsmöjlighet för kommunen förutsätter fortsatt god tillgång till vatten och närströvområden. Det är från denna synvinkel viktigt att strandområden inte privatiseras utan i stället görs mer lättillgängliga exempelvis som strandpromenader. Tillgång till strövområden i form av skogsmark bör också bibehållas genom att ”gröna fingrar” bevaras i samband med förtätning av bebyggelsen så att förbindelsen till närliggande naturområden inte försvåras.

På sidan 38 under punkten ”Skogsbruk ska ske med hänsyn till djur och växtliv, gällande både mark och vatten” har hamnat under Öppet landskap vilket verkar ologiskt.

Under kapitlet om Mångfunktionella skogar bör Besöksstudien – tätortsnära skogar i Härnösand (2008) nämnas och länkas.

Kommentar

I utställningsversionen länkas Besöksstudien - tätortsnära skogar i Härnösand.

Strandskydd och boende

Boende i strandnära områden tenderar att bli allt mer attraktivt. Länsstyrelsen noterar att kommunen avser att närmare utveckla synen i strandskyddsfrågor genom ett tematiskt tillägg till planen. Tillägget avser att i första hand behandla lämpliga områden för landsbygds-

utveckling i strandnära lägen samt utpekande av restriktionsområden. Som länsstyrelsen uttryckt tidigare generellt beträffande hantering av strandskydd, är det viktigt att bra underlagsmaterial skapas för ställningstaganden om ett lämpligt utnyttjande av kommunens strandområden. Sådana redovisningar i översiktsplanen innebär inget slutligt ställningstagande i enskilda frågor, men utgör värdefulla underlag vid prövningarna.

Kommentar

Kommunen har för avsikt att ta fram en policy för strandskyddsdispenser för att underlätta handläggningen av strandskyddsärenden. Detta framgår i kapitel 9.2 under Att göra.

Sedan samrådet har ett examensarbete rörande hög och normal skyddsnivå för enskilda avloppsanordningar i kommunen tagits fram. Dokumentet kommer att vara en utgångspunkt i kommunens bedömning. Därutöver kommer relevanta underlag att tas fram och/eller beaktas inom arbete med tematiskt tillägg för LIS- områden (Landsbygdsutveckling i strandnära lägen).

Näringsliv

I planen nämns "Främja Kvinnors företagande". Länsstyrelsen vill peka på att om det syftas till Tillväxtverkets satsning är det gissningsvis det sista året denna satsning görs under det namnet. Det skulle vara missledande att ha med det som en prioritering i en översiktsplan som ska vara aktuellt under några år. Det gäller även projektet "Nya Tag". Det är ett projekt som dess fortsättning är uppe för diskussion. Länsstyrelsen uppmärksammar som positivt att satsningen på besöksnäringen "Destination Höga Kusten" syns.

Kommentar

Kommunen har utfört ändringar i utställningsversionen efter ovanstående påpekande från Länsstyrelsen.

Teknisk försörjning, energi

Det är en vällovlig ambition att arbeta med energieffektiviseringar, energibesparingar och minskad användning av fossila bränslen. Det ligger i linje med kommunens strategi att utbyggnad i första hand ska ske genom förtätning av befintliga strukturer och på sådant sätt att befintlig infrastruktur kan utnyttjas. Däremot är det svårt att leva upp till dessa ambitioner vid utbyggnad utanför centralorten. Möjligen går det till vissa delar att klara i ett par av de större tätorterna. I praktiken är det ofta svårt att tillgodose kollektivtrafikförsörjning, fjärrvärme och goda vatten- och avloppslösningar.

Kommentar

Kommunen instämmer och ambitionen kvarstår.

En omdiskuterad men möjlig konsekvens av pågående klimatförändringar är mer instabilt väder med kraftig nederbörd och mer ofta förekommande höga flöden i vattendrag. Detta får konsekvenser för områden nära vattenflöden och områden med stor andel hårdgjord yta. Bland annat vid förtätning av bebyggelse kan det finnas skäl att se över att ledningsnätet har tillräcklig kapacitet.

Kommentar

Kommunen tar till sig synpunkterna som kommer att beaktas i arbetet med att utreda klimatförändringarna. En lokal klimat- och sårbarhetsanalys med förslag på

klimateanpassningsåtgärder, finns som en Att göra punkt i kapitel 7 Risk, sårbarhet och hälsa. Som en Att göra punkt finns dessutom att ta fram en dagvattenpolicy i kapitel 21.4.3.

Teknisk försörjning, vatten och avlopp

Karta 21 ska beskriva teknisk försörjning över hela Härnösands kommun samt en mindre karta för Härnösands tätort. Verksamhetsområden för vatten och avlopp är markerade på dessa men överensstämmer inte med varandra vilket ger en otydlighet.

Enligt översiktsplanen bör ny bebyggelse förläggas i anslutning till grönområden, vatten och kollektivtrafik. Länsstyrelsen menar att även aspekter avseende möjlighet till anslutning till vatten och avlopp bör tas med i bedömningen av lämpliga områden.

Kommentar

Ett förtydligande av kartan har gjorts inför utställningen av översiktsplanen. Kommunen är överens om att möjlighet till anslutning av vatten och avlopp är betydande vid bedömningen av lämpliga områden för bebyggelse. I samrådsversionen framgår det i kapitel 8 bygga och bo att "En förutsättning vid nybyggnationer samt detaljplaneläggning är bland annat att vatten- och avloppsfrågan kan lösas på ett tillfredställande sätt". Ytterligare förtydligande kommer inte att göras i utställningsversionen.

Omvandlingsområden definieras normalt som områden med fritidsbebyggelse som mer och mer övergår i permanentboende och att det därmed ställs högre krav både på vatten och avlopp men även andra kommunala skyldigheter såsom skola och kollektivtrafik. Länsstyrelsen har tidigare efterfrågat kommunens syn på vilka omvandlingsområden som kan vara aktuella. Härnösands kommun har i svar daterat den 27 juni 2008 angett ett antal sådana möjliga områden. För att ha beredskap för denna utveckling menar länsstyrelsen att frågan om möjliga omvandlingsområden bör hanteras i översiktsplanen.

Kommentar

De områden som kommunen lämnade till Länsstyrelsen som möjliga omvandlingsområden var Barsviken, Södra Fällövikens östra sida, Pålsviken/Fällöudden, Prästhusham och Härnösands västra sida (se d.nr 08/158). Kommunens bedömning i dagsläget är att av dessa är det idag framför allt Härnösands västra sida som betraktas som ett möjligt omvandlingsområde. Beskrivande text om området har kompletterats till utställningen av översiktsplanen. Se kapitel 9.2 Attraktivt kust- och strandnära boende.

I översiktsplanen anges att ett vägledande underlag ska tas fram för bedömning av vilken skyddsnivå, normal eller hög, som ska gälla i olika områden. Länsstyrelsen hade helst sett att detta arbete redan hade genomförts så att det hade varit möjligt för kommunen att markera vilka områden som bedöms uppfylla kraven för hög skyddsnivå i översiktsplanen. Detta för att översiktsplanen ska kunna fungera som ett stöd i kommunens arbete med att relatera skyddsåtgärder beträffande hälso- och miljöskydd för enskilda avloppsanläggningar till en normal eller hög skyddsnivå som beskrivs i Naturvårdsverkets allmänna råd NFS 2006:7.

Kommentar

Under våren har ett examensarbete rörande hög och normal skyddsnivå för enskilda avloppsanordningar i kommunen tagits fram. Dokumentet kommer att vara en utgångspunkt i kommunens bedömning.

Jämställdhet

I översiktsplanen har jämställdhetsaspekter tagits upp. Länsstyrelsen eftersträvar att ett jämställdhetsperspektiv införlivas i planen genom att också ställa frågan, för vem planeringen sker. För att synliggöra skillnaderna i mäns och kvinnors levnadsvillkor är det bra att byta ut könsneutrala termer såsom invånare, företagare och pendlare mot kvinnor och män/flickor och pojkar. Könsuppdelad statistik kan t ex användas för att ta reda på hur många kvinnor respektive män som deltar i planeringen och utformningen av översiktsplanen. Länsstyrelsen hänvisar annars till ett rapport utgivet av Boverket - ”Jämna steg. Checklista för jämställdhet i fysisk planering”. Jämställdhet är att kvinnor och män har samma makt att forma samhället och sina liv. Planeringen bör ske utifrån en kommunikativ ansats så att planeringen sker med medborgarna och inte för medborgarna. På det sättet blir människorna och deras erfarenheter en viktig kunskapskälla för planerarna. Det är viktigt att ta med människors vardag i planeringen, vad ser kvinnor och män som viktigt i sin vardag? Att endast ta med utökad kollektivtrafik och trygghet i parker är väldigt begränsat. För att få en fördjupad förståelse av situationen i en kommun får man inte glömma de kvalitativa aspekterna. Det gäller exempelvis faktorer som påverkar den enskilde medborgarens livskvalitet, bland annat tillgången till attraktiva bostäder, trygghet, god kommunal service och en mångfald i utbud av kultur, handel och nöjen. Finns det förskolor, lågstadie- mellanstadieskola med fritis, verksamheter som någon vuxen följer barnen till. Kan transporter ske till fots eller med cykel, bil eller kollektivtrafik. Val av färdväg kan beror på avståndet från hemmet, föräldrarnas fortsatta resa till arbete, tillgång till bra gång och cykelvägar, samt på tillgången till kollektivtrafik.

Kommentar

Kommunen har sett över texten i fråga om synliggörande av kvinnor och män. I utställningshandlingen finns en länk till rapporten ”Jämna steg”. Därutöver har tydligare statistik lagts till i det länkade dokumentet Arbetsprocessen vilket är ett dokument som visar hur kommunens arbete med översiktsplanen har gått till.

Barnperspektiv

Barnperspektivet kan inte utläsas ur översiktsplanen, vilken tyder på att kommunen avser planera utifrån barns och ungas behov och inte heller involverat unga i planeringen. Det bör finnas planeringsunderlag i form av statistik, där kan utläsas kommunens avsikter gällande t ex trafiksäker miljö för de oskyddade trafikanterna, tillgänglighet med cykelvägar m m. Det framgår inte om barn och unga själva deltagit i medverkan att kartlägga t ex var de upplever otrygga miljöer, rörelsemönster etc.

Kommentar

Ungdomar har varit delaktiga i medborgardialogen vilket har förtydligats i det länkade dokumentet Arbetsprocessen.

Vägverket

Problembeskrivningarna i planförslaget är allmänt hållna och det är svårt att se vilka utmaningar som man ställs inför när planen ska upprättas.

Kommentar

Kommunen har tagit synpunkten i beaktande.

Den presenterade MKB:n är alltför ofullständig och kommer med nuvarande planprocess att bli en efterhandskonstruktion som i bästa fall beskriver effekterna av ett redan låst planförslag.

Kommentar

Härnösands kommun håller med om att samrådshandlingens MKB var för ofullständig och allmänt hållen. Detta är dock ett resultat av ett tidigt samråd, där samtliga förslag till utvecklingsområden baserats på medborgarförslag. Efter att samrådet avslutats, har kommunen analyserat samtliga förslag till utvecklingsområden utifrån risk-, hälso- och miljöaspekter. Denna analys har varit noggrann och har medfört tydliga diskussioner kring alternativens för- och nackdelar.

Kommunen har för avsikt att öppet redovisa alternativen samt de för- och nackdelar samt risker som konstaterats vid genomgång av utvecklingsområdena. Vägverkets farhåga, att MKB:n endast blir en efterhandskonstruktion, besannas därför inte.

Se även samrådskommentar till Länsstyrelsen och under sammanfattning 2.4

Hållbarhetsanalys, MKB i samrådsredogörelsen.

Det saknas en koppling till de trafikpolitiska delmålen i översiktsplanen. Vilka konsekvenser på delmålen väntas planen ge?

Kommentar

I kapitel 11 Infrastruktur framgår kommunens avsikt när det gäller att grundläggande infrastruktur i första hand ska förbättras i enlighet med de transportpolitiska delmålen, dvs tillgänglighet, hög transportkvalitet, säker trafik, god miljö, regional utveckling och jämställdhet. På den övergripande nivån som översiktsplanen i detta fall befinner sig på är det svårt att konkretisera målen. De får snarast ses som målinriktningar och styrning för vilken utgångspunkt kommande detaljerade planer ska ha. Inom arbete med den hastighetsplan som kommunen avser att ta fram är målet att de åtgärder som föreslås där kommer att få positiva konsekvenser på de transportpolitiska delmålen. För övrig konsekvensbedömning av översiktsplanen se miljökonsekvensbeskrivningen.

Vid planering för bebyggelse är, förutom de i planen angivna, även närhet till skola och service viktiga faktorer att ta hänsyn till. Utöver befintlig infrastruktur måste det dessutom finnas möjlighet att åka kollektivt, gå/cykla samt att den befintliga infrastrukturen klarar en trafikökning.

Kommentar

I klimatstrategin som presenteras i kapitel 4 anges tydligt att ny bebyggelse i första hand ska lokaliseras i nära anslutning till befintlig infrastruktur och service. Därutöver har utbyggnad av gång- och cykelvägar prioriterats enligt önskemål i medborgardialogen samt till bakgrund av andel trafik, befolkningstäthet och strategiska målpunkter. I samråd med ansvariga inom området fritid har det dessutom pekats ut särskilt viktiga områden för barn och unga med hänsyn till skolväg och fritidsaktiviteter.

Framtida ökning av trafik har beräknats enligt samma modeller som för närvarande används inom Vägverket. Här räknas på en trafikökning om 1 %. Kommunen bedömer dock att den

verkliga trafikökningen blir något lägre på grund av minskande befolkning i länet och kommunen.

Permanentning av fritidsbebyggelse behandlas sparsamt i dokumentet. Här kan det uppstå konflikter mellan intresset att bo nära vattnet och att planera långsiktigt

Kommentar

I dagsläget betraktas Härnös västra sida som ett möjligt omvandlingsområde i kommunen. Text om området har kompletterats i kapitel 9.2 Attraktivt- kust och strandnära boende.

Vägverket ställer sig tveksam till en större utveckling på Hemsön, dels på grund av en begränsad infrastruktur och dels att det är långt till service och skola.

Kommentar

Kommunen instämmer. I utställningsversionen har utvecklingsområdena för bostäder på Hemsön begränsats till att endast omfatta området vid Sanna Dalom.

Att ersätta färjeförbindelsen mellan Hemsön och fastlandet med bro är ingen åtgärd som Vägverket bedömer är aktuell för närvarande. Befintlig färja kommer inom kort att bytas ut till en linfärja. En investering av en bro måste prioriteras i länsplanen innan det skulle vara möjligt. Både medfinansiering och broavgifter kan då vara aktuell.

Kommentar

Kommunen är fortsatt positiv till möjligheten att Trafikverket bygger en bro till Hemsön.

Det finns en riskpolicy som behandlar farligt gods på väg som föreslås tillämpas i Västernorrlands län. Riskpolicyn bör arbetas in i Härnösands översiktsplan och ingå som ett ställningstagande.

Kommentar

Synpunkten beaktas. Tillägg i texten samt ett nytt ställningstagande i kapitel 7 Risk, sårbarhet och hälsa har tillkommit: För nya detaljplaner i närheten av en farlig godsled ska Länsstyrelsens riskpolicy vara vägledande.

I översiktsplanen pekas område B12 ut som möjligt utvecklingsområde för boende. Området ligger längs väg 727 och sommartid är boende längs vägen störda av trafiken. Vägverket ser positivt på ett byggande om det sker på ett längre avstånd från vägen och med en gemensam anslutning till väg 727.

Kommentar

Kommunen har sedan samrådet bedömt att området inte ska pekas ut som ett utvecklingsområde. För förteckning över utvecklingsområden som har plockats bort samt en kortfattad förklaring till varför se bilaga till MKB:n.

Område för handel (NT 18) i Älandsbro bör förläggas så att det även blir nära att ta sig till fots eller med cykel från Älandsbro centrum.

Kommentar

Kommunen ser positivt på nyetableringar av industri och infrastrukturnära service i samband med en omdragning av E4. En god tillgänglighet för gång- och cykeltrafikanter till sådana

områden bör därutöver vara god. I utställningsversionen pekas inte område NT 18 ut som ett utvecklingsområde. För förteckning över utvecklingsområden som har plockats bort samt en kortfattad förklaring till varför se bilaga till MKB:n.

Byggnadsfritt avstånd på 12 meter gäller generellt från vägens vägområde, förutom intill E4 där det är 40 meter och RV90 där det är 25 meter.

Kommentar

Synpunkten noteras. Se kapitel 7.2 i utställningsversionen.

En hastighetspolicy finns föreslagen, men ingen redovisning av vad en sådan ska innehålla.

Kommentar

Att kommunen avser att upprätta en hastighetspolicy är en felskrivning i samrådsversionen. Kommunen ska ta fram en hastighetsplan vilken ska innehålla en hastighetsöversyn av det kommunala vägnätet. Inom det arbetet är avsikten därutöver att analysera hur hastigheter och utformning av gatan samspelar med den bebyggda miljön i övrigt. Trafiksäkerhet, tillgänglighet, miljö- hälsa, trygghet och stadens karaktär är utgångspunkterna i arbetet. Se kapitel 11.3 för tillägg till texten.

En planskild korsning för gående och cyklister har föreslagits under E4 på Saltvikshöjden. Vägverket saknar idag underlag för hur stort behovet är och tar därför gärna emot en sådan bedömning av kommunen. En investering av en sådan GC-port ska prioriteras bland andra liknande åtgärder i den nationella väghållningsplanen.

Kommentar

Kommunen avser att ta fram ett sådant underlag på sikt.

Vägverket anser att samarbete över kommungränserna kring regionens flygplatser bör påbörjas samt tydliggöras i översiktsplanen.

Kommentar

Ett förtydligande av detta finns i utställningsversionen kap 6.1 Mellankommunala intressen. Samarbete pågår mellan Sundsvall, Timrå och Härnösand då det gäller Midlanda flygplats.

Vägverket anser att det är viktigt med god kollektivtrafikförsörjning till handeln inom kommunens gränser såväl som till Birsta.

Kommentar

Kommunen instämmer.

Sjöfartsverket

Översiktsplanen är inte så detaljerad eller konkret som önskvärt är för att kunna avge ett reservationslöst yttrande om eventuell påverkan för sjöfarten. Planerade åtgärder bör i senare samråd redovisas i en detaljerad sjökortsbild för att relationen till sjöfartsstråk, farleder, kajer och sjösäkerhetsanordningar tydligt ska framgå.

Kommentar

I kommande planarbete där sjöfarten eventuellt kan påverkas kommer Sjöfartsverket att ges tillfälle att lämna sina synpunkter i ett samråd. I övrigt har Sjöfartsverkets framförda synpunkter noterats.

Banverket

Komplettera bilagan Sammanställning av riksintressen, med en mer utförlig beskrivning av riksintresset Ådalsbanan.

Kommentar

En allmän utökning av texten i kap 5 riksintressen har gjorts.

I översiktsplanen ska kommunen redovisa de miljö- och riskfaktorer som bör beaktas vid beslut om användning av mark- och vattenområden, detta gäller framförallt med avseende på järnvägar med transporter av farligt gods. Banverket ser gärna att översiktsplanen kompletteras med en översiktlig riskanalys.

Kommentar

Synpunkten beaktas. Tillägg i texten samt nya ställningstaganden i kapitel 7 Risk, sårbarhet och hälsa har tillkommit: Bebyggelse ska inte uppföras inom skyddsavstånd för järnväg och väg. Samt För nya detaljplaner i närheten av en farlig godsled ska Länsstyrelsens riskpolicy vara vägledande. Därutöver har kommunen för avsikt att göra en övergripande risk- och sårbarhetsanalys. Detta framgår i kapitel 7 Risk, sårbarhet och hälsa.

Banverket vill påpeka att transporter av farligt gods ska kunna ske på alla järnvägssträckor i landet och inte bara på dem som går utanför tätorten.

Banverket är restriktiv till ny bebyggelse i järnvägens närområde. I de fall det är aktuellt bör det tydligt framgå och dokumenteras, att behovet att exploatera intill järnvägen inte på rimligt sätt kan tillgodoses på annan plats.

Kommentar

Kommunen har inte för avsikt att bygga bostäder i områden nära järnvägen och har därför plockat bort B13 vid Norrstigstrand som utvecklingsområde. För att prioritera klimatmålen överväger kommunen att tillåta viss etablering av industri och handel i närheten av järnvägen.

Banverket kan i nuläget inte bedöma möjligheten för flera hållplatser längs Ådalsbanan, inklusive den i Mörtsal. Avseende skrivelsen om järnvägssträckan Veda – Ålandsbro är det inte helt klart att sträckan ska tas ur bruk, men det är mycket troligt att så blir fallet.

Kommentar

Kommunens förhoppning gällande hållplatser för regionaltågen kvarstår. Frågan lyfts i kapitel 6.1 och kapitel 10.3. Förslaget om att göra om järnvägssträckan Veda - Ålandsbro till GC-väg eller liknande gäller under förutsättning att järnvägssträckan tas ur bruk. Frågan tas upp i kapitel 18.1.

Banverket ser gärna att alla tre utredningsalternativ för ny sträckning av Ådalsbanan mellan Sundsvall- Härnösand pekas ut i översiktsplanen.

Kommentar

Det slutgiltiga läget av sträckningen Sundsvall – Härnösand ska utredas vidare av Trafikverket i kommande järnvägsutredning. I dagsläget är dock kommunens vilja det som anges. Kommunen ser inte något skäl till att redovisa samtliga utredningsalternativ i översiktsplanen.

Nämnda riktvärden för buller på sidan 34-35, gäller även järnvägsbuller. Utöver detta har Banverket och Naturvårdsverket tagit fram riktlinjer för vibrationer som anger att 0,4 mm/s inte bör överskridas vid bostäder och vårdlokaler.

Kommentar

Kommunen har ändrat och lagt till text i utställningsversionen i enlighet med Banverkets påpekande. Se kapitel 15.2 Buller och vibrationer.

Kramfors kommun

Kramfors kommun delar uppfattningen att samarbetet mellan grannkommunerna bör fortsätta utvecklas med syfte att stärka förutsättningarna för en expanderande arbetsmarknadsregion i mellannorrland.

Kommentar

Kommunen ser positivt på ett utvecklat samarbete med grannkommunerna.

Kramfors kommun delar uppfattningen att farligt gods bör styras till stambanan samt att även Kramfors flygplats är betydelsefull.

Kommentar

Kommunen instämmer.

Ett fördjupat samarbete bör eftersträvas såväl lokalt, regionalt som nationellt för att ytterligare stärka destination Höga Kusten

Kommentar

Härnösands kommun ser positivt på samarbete med länets samtliga aktörer för att öka besöksnäringen och härunder även stärka destination Höga kusten.

Sollefteå kommun

Sollefteå kommun ser positivt på översiktsplanen och att även Kramfors flygplats nämns i dokumentet. Därutöver är det positivt att Härnösand ser att en framtida möjlig arbetsregion inkluderar Sollefteå. Sollefteå kommun framför inga förslag till ändringar.

Kommentar

Kommunen tar till sig framförda synpunkter i det fortsatta arbetet.

Timrå kommun

Ändra ställningstagandet gällande Midlanda. Det ska tydligt framgå att flygplatsen är en långsiktigt viktig resurs för utveckling av regionens näringsliv och internationell turism, oavsett järnvägnätets utveckling.

Kommentar

Kommunen har sedan samrådet ändrat ställningstagandet gällande Midlanda flygplats. Nytt ställningstagande: Midlanda flygplats ska finnas kvar. I kapitel 6.1 påtalas därutöver vikten av flygplatsen ur ett regionalt hänseende. Kommunen har bedömt att tåget under överskådlig tid inte kommer att kunna ersätta flyget. Att verka för hållbara transporter för såväl gods- som persontrafik är dock av mycket stor betydelse.

Planer på ny sträckning av E4 tillsammans med planer på ny järnväg kan skapa nya viktiga knutpunkter. Det kan vara rimligt att undersöka om det finns något område lämpligt för industri och handel vid den nya knutpunkten strax norr om Antjärn. En etablering i läget vid Antjärn kan vara till nytta för näringsliv och boendeutveckling i både Härnösand- och Timrå kommun.

Kommentar

Kommunen ser positivt på nyetableringar av industri och infrastrukturnära service i samband med en omdragning av E4. Kommunen avser dock inte i nuläget att undersöka möjligheterna för sådana etableringar i anslutning till eventuell ny E4- sträckning samt järnväg vid södra infarten till Härnösand. Kommunen anser att en ny industrimark först och främst ska planeras i området Saltvik Västra.

Timrå kommun planerar att eventuellt göra en fördjupad översiktsplan för Ljustorpsåns och Mjällåns vattensystem. Syftet med det är att se över om det är vissa av dalgångarna som bör få ett starkare skydd än nuvarande riksintresse, till exempel som naturreservat. Ett sådant planarbete sker gärna gemensamt med Härnösands kommun.

Kommentar

Kommunen ser positivt på ett framtida samarbete kring Mjällåns och Ljustorpsåns vattensystem.

Timrå kommun ser det som positivt att Härnösands kommun vill reservera mark för en expansion av industrihamnen norrut och österut. Det är angeläget att samarbetet mellan hamnarna i Söråker och Härnösand kan fortsätta.

Kommentar

Kommunen instämmer.

Ett alternativ som minskar sårbarheten i vattenförsörjningen i Härnösands kommun kan vara ihopkoppling med det kommunala nätet i Timrå.

Kommentar

Synpunkten noteras. Kommunen avser att utreda frågan i kommande övergripande risk- och sårbarhetsanalys.

Kopplingen mellan kartor, bilaga och text bör förbättras för att underlätta förståelsen.

Kommentar

En allmän översyn av kartor och text har gjorts för att underlätta förståelsen inför utställningen.

Den strategiska miljöbedömningen bör utvecklas i utställningshandlingen.

Kommentar

Härnösands kommun håller med om att samrådshandlingens MKB var för ofullständig och allmänt hållen. Den strategiska miljöbedömningen kommer dock att vara fullständig i utställningshandlingen. Se även samrådskommentar till Länsstyrelsen och Vägverket.

Sundsvalls kommun

Sundsvalls kommun instämmer i behovet av ett fortsatt arbete för ökad kommunal samverkan och en gemensam boende- och arbetsmarknad. Sundsvallsregionens hemsida kan anges under Läs mer om regional utveckling

Kommentar

Kommunen hänvisar till Sundsvallsregionens hemsida i kap 6 Regional utveckling, i utställningshandlingen.

Planeringsläget hos Trafikverket gällande ny järnvägssträckning och förbifart E4 kan redovisas i översiktsplanen.

Kommentar

Synpunkten noteras.

I översiktsplanen föreslås alternativa vattentäkter inom Härnösand kommuns gränser. Ett ytterligare alternativ, som kan prövas och konsekvensbeskrivas inom ramen för översiktsplanen, är en anslutning till grundvattentäkterna i Timrå och Sundsvall.

Kommentar

Synpunkten noteras. Kommunen avser att utreda frågan i kommande övergripande risk- och sårbarhetsanalys.

I planförslaget kan den betydelse som Midlanda flygplats har för näringslivet i regionen förtydligas.

Kommentar

Kommunen har sedan samrådet ändrat ställningstagandet gällande Midlanda flygplats. Nytt ställningstagande: Midlanda flygplats ska finnas kvar. I kapitel 6.1 påtalas därutöver vikten av flygplatsen ur ett regionalt hänseende. Kommunen har bedömt att tåget under överskådlig tid inte kommer att kunna ersätta flyget. Att verka för hållbara transporter för såväl gods- som persontrafik är dock av mycket stor betydelse.

Miljöpartiet de gröna

E4 förbifart Härnösand är ett projekt som skulle gynna biltrafik och godstransporter på väg, på järnvägens bekostnad. Inrikta istället investeringar på att få bort farligt gods från landsvägarna och styra över till exempelvis stambanan. Alternativa lösningar för trafiksituationen vid Saltviksbacken bör utredas samtidigt som man ser över industrispår till Älandsbro. Även trafiksituationen vid Härnösands sjukhus är bristfällig och behöver ses över.

Kommentar

Kommunen har undertecknat en avsiktsförklaring med Vägverket om en E4 förbifart. Det finns i dagsläget en politisk enighet i frågan och en ändring av ställningstagandet i översiktsplanen är inte aktuell. Behovet av trafiksäkerhetshöjande och miljöanpassade åtgärder på befintlig sträckning av E4 kommer dock att kvarstå, bland annat vid Saltviks-

backen, Ålandsbro tätort och Härnösands sjukhus. I förslag till översiktsplan framgår därutöver i kapitel 7, att kommunen ser det som önskvärt att så långt det är möjligt flytta över transporter med farligt gods till stambanan. Kommunens ställningstagande i kapitel 12 är att industrispår till Ålandsbro ska säkras.

En barnpolicy bör tas fram för trafiksäker och funktionell samhällsplanering och följas upp i årliga barnbokslut. I texten om tillgänglighetsperspektivet bör det framgå att kommunen aktivt kommer att arbeta för att påskynda omställningen av befintliga ute- och innemiljöer.

Kommentar

Barnkonventionen anger att barns bästa alltid ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn. I arbetet med översiktsplanen har detta varit en av utgångspunkterna. Även i Plan och bygglagen (PBL) finns vissa riktlinjer för hur planering ska ske med avseende på möjligheter till lekplatser och annat. Härnösands kommun anser att barnperspektivet tillgodoses i befintliga lagar och regler, och om en barnpolicy blir aktuell ska den i så fall omfatta kommunens alla verksamheter. Vad gäller tillgänglighetsperspektivet så arbetar kommunen aktivt med en omställning. Det kommer dock inte att förtydligas i översiktsplanen.

Det bör framgå att kommunen planerar att använda sig av mer detaljerade klimat- och konsekvensanalyser vid allt planarbete.

Kommentar

Den 2 maj 2011 är det tänkt att nya PBL (Plan- och bygglagen) ska träda i kraft. Förändring från tidigare PBL är bland annat ett ökat krav på klimatkonsekvensanalyser i planarbetet. Kommunen ställer sig positiv till att införa mer detaljerade klimatkonsekvensanalyser i planarbetet och avser att följa lagkravet när det träder i kraft. I utställningsversionen kapitel 7.5 har nytt ställningstagande tillkommit: "Hänsyn till klimatförändringar ska tas i kommunens samhällsplanering." En lokal klimat- och sårbarhetsanalys finns därutöver som en Att göra punkt i översiktsplanen.

Utöka de föreslagna vindkraftsområdena med två områden som ligger nordost om Utanö på Hemsön och norr om Barsviken i Skedom.

Kommentar

Synpunkterna kommer att hanteras i kommunens pågående tematiska arbete med vindkraft.

Av klimatomfattiga och sociala skäl bör inga nya områden för bebyggelse planeras utan att samtidigt se till att det finns möjligheter till kollektivtrafik och fungerande vägar.

Kommentar

Kommunen instämmer och hänvisar till de övergripande ställningstagandena i kap 4 Ekologisk hållbarhet, Klimatstrategi 1, där kommunens viljeinriktning framgår.

Som ett tillägg under Ekologisk hållbarhet, övergripande ställningstaganden vill Miljöpartiet se en formulering där det framgår att ekologisk bebyggelse och sk passivhus prioriteras vid ny- och ombyggnation.

Kommentar

Det övergripande ställningstagandet kring teknisk försörjning kap 4 betonar att ett hållbart resursnyttjande ska tillämpas inom energiförsörjning, vatten- och avloppshantering,

planering och byggnader. Kommunen lägger dessutom till avfallsområdet under detta övergripande ställningstagande. För att ytterligare framhäva vikten av ekologisk hållbarhet vid byggande och förvaltande har ett tillägg gjorts i kapitel 9 Bygga och bo.

Vikten av Härnösands nya invånares kunskap och erfarenheter bör betonas i översiktsplanen.

Kommentar

Kommunen har arbetat in synpunkten i utställningshandlingen. Se kapitel 6 Regional utveckling.

En klimat- och sårbarhetsanalys bör vara en prioriterad uppgift att jobba vidare med. Försiktighetsprincipen bör råda vid osäkra framtidsscenarier.

Kommentar

En övergripande risk- och sårbarhetsanalys finns med som en Att-göra punkt i kapitel 7 Risk, sårbarhet och hälsa.

I det tematiska tillägget för landsbygdsutveckling bör man även fortsättningsvis vara restriktiv med att frångå strandskyddet.

Kommentar

Kommunen kommer att beakta detta i det tematiska tillägget kring LIS-områden (landsbygdsutveckling i strandnära läge).

En noggrann inventering av bostadsbeståndet bör göras för att tillse att rätt bostäder prioriteras utifrån efterfrågan samt utifrån klimatstrategierna för bebyggelse och infrastruktur.

Kommentar

Kommunen tog under 2009 fram ett bostadsförsörjningsprogram. Se under Läs mer kap 2 Hållbar planering.

Fler gator i centrum kan göras bilfria till förmån för promenad och cykelstråk. Det i sin tur skulle stärka centrumhandelns attraktionskraft.

Kommentar

Enligt gång- och cykelplan för tätorten Härnösand från år 2005, är målsättningen bland annat, ”att stadens invånare skall kunna gå och cykla till sina färdmål på attraktiva och trafiksäkra gc-stråk”. Ambitionen är att planen ska revideras och inom det arbetet kan frågan om fler bilfria gator undersökas.

I översiktsplanen bör man lägga till ställningstagandet att en norm för antalet cykelparkeringar i centrum ska tas fram. Cykelparkeringar med tak vid till exempel resecentrum föreslås.

Kommentar

Inom arbetet med revidering av Gång – och cykelplan för tätorten Härnösand kan behov av en parkeringsnorm för cykel i centrum utredas. Det kommer dock inte att göras ett tillägg i översiktsplanen. Däremot framgår det i ställningstagandet till kapitel 10 Trafik och kollektivt resande, att avsikten är att utveckla resecentrum och andra attraktiva bytespunkter i kommunen. Inom det arbetet omfattas även parkeringar för cykel.

För besöksnäringen är det viktigt att information och skyltning är anpassad till kollektivtrafikresenärernas nav och är anpassad till icke-bilisters förutsättningar. Alla potentiella turister ska kunna finna information om besöksmål och aktiviteter i Härnösand på sitt eget språk.

Kommentar

Kommunen samarbetar med andra kommuner och aktörer i Höga kusten för att utveckla turistinformation och informationsmaterial för området. Att ha information om besöksmål på flera språk, än de som normalt förekommer i informationsmaterial, bedömer inte kommunen vara rimligt.

Tillskapa lågelektromagnetiska zoner för boende, för människor med besvär av elöverkänslighet.

Kommentar

Kommunen följer centrala myndigheters rekommendationer. Strålsäkerhetsmyndigheten framhåller att den forskning kring elöverkänslighet som har bedrivits visar att symptomen är verkliga. Däremot har man hittills inte kunnat bekräfta att exponering för elektromagnetiska fält orsakar eller bidrar till symptomen. Kommunen har utifrån detta bedömt att det inte finns ett underlag för att peka ut sådana områden. Att utreda möjligheten till ett bostadsområde fritt från elektromagnetiska fält tas därefter bort från Att- göra listan. Se vidare kapitel 15.6 Elektromagnetiska fält.

Arbetet med att samla in matavfall är angeläget och bör påskyndas. En biogasanläggning vore ett steg i rätt riktning för ett hållbart samhälle.

Kommentar

I Härnösand pågår år 2010 en utredning om insamling av matavfall. Möjligheten att omhänderta matavfall m.m. t.ex. genom rötning kommer i enlighet med avfallsplanen att utredas.

IT-försörjningen måste vara god i hela kommunen. Som en allt viktigare samhällsstruktur bör IT-försörjning ha en plats i översiktsplanen.

Kommentar

Sedan samrådet har text om IT-försörjning i kommunen arbetats in i översiktsplanen. Se kapitel 11.6.

Att i den nya översiktsplanen fastställa att militären har företräde till de vackra och obebbyggda delarna av Härnön kan bara ses som ett katastrofalt felaktigt beslut. Kommunen bör hänvisa militären till andra områden för sin verksamhet där inte samma konkurrens om miljö-, fritids och bebyggelsevärden råder.

Kommentar

Miljöbalken anger att Försvarmaktens riksintressen ska ges företräde. Anläggningarna på Härnön och Skärsviken är för närvarande under tillståndsprövning hos Länsstyrelsens miljöprövningsdelegation.

Nya Moderaterna Härnösand

Översiktsplanen bör innehålla mer av riktlinjer för hur bygglovprövningen ska gå till när det gäller enstaka byggnader utanför detaljplanelagda områden.

Kommentar

Prövning av tillstånd för enstaka byggnader utanför detaljplanelagda områden sker inom bygglovsprövning. Kommunen bedömer därför att ytterligare riktlinjer i översiktsplanen inte krävs.

Detaljanvisningar beträffande procent och kvadratmeter som avser byggnader utanför samlad bebyggelse. Tveksamt att sådana detaljbestämmelser ska vara med i en ÖP. Varifrån kommer de?

Kommentar

Synpunkten beaktas och texten har därför plockats bort.

I anslutning till järnvägsutredning för ny sträckning av Ådalsbanan gjorde Banverket en översiktlig beskrivning av framtida utvecklingsmöjligheter gällande ett godsspår väster om staden. Moderaterna anser att en korridor ska läggas in i översiktsplanen som möjliggör ett sådant framtida byggande.

Kommentar

I juni 2002 antog kommunen en fördjupad översiktsplan för ny linjesträckning av Ådalsbanan, Härnösand - Veda. I planen pekade kommunen ut ett område som medgav en förbifart för järnvägsgods väster om staden. Kommunen anser dock i dagsläget att fokus inom överskådlig tid kommer att ligga på ny dragning av järnvägen mellan Härnösand och Sundsvall, samt att industriområdena i hamnen och Ålandsbro får anslutningar till den nya norra delen av Ådalsbanan. Med anledning av detta kommer inget markområde för godstrafik väster om staden att reserveras i översiktsplanen.

Vid det fortsatta arbetet med det tematiska tillägget för vindkraft är det viktigt att på allvar ta hänsyn till att kommunen är porten till Höga kustområdet. Vindkraft bör heller inte lokaliseras till områden där det kan försvåra för besöksnäringen eller stör naturupplevelser i ströv- och rekreationsområden.

Kommentar

Synpunkterna hanteras i kommunens pågående tematiska arbete med vindkraft.

Hållbarhetsanalysen framstår som mycket teoretisk och bedömningsgrunderna ligger väl närmast på forskningsstadiet.

Kommentar

Kommunen kommer enbart att presentera en MKB i utställningshandlingen. Det är kommunens ambition att fortsätta arbetet med att inkludera sociokulturella och ekonomiska aspekter i en hållbarhetsanalys i framtida arbeten med översiktsplaner, dock inte i denna omgång.

Bedömningsgrunderna för MKB:n baseras dock fortsatt i stor utsträckning på en modell för miljöbedömning av miljömål i planer och program, som kommunen utvecklat i samarbete med

Timrå kommun. Utvecklingen av modellen finansieras av Miljömålsrådet, och kommunerna har även beviljats medel för en fortsatt utveckling och utvärdering av modellen. Härnösands kommun ser sin medverkan i ett nyskapande utvecklingsprojekt för att skapa användbara, praktiska metoder för miljöbedömning som positiv.

Kristdemokraterna

Kristdemokraterna i Härnösand vill att översiktsplanen ska omfatta bredbandsstrukturen i kommunen. Önskan är att fastslå att fiberstadsnätet byggs ut så att 90 % av hushållen i tätorterna är täckta av 100 Mbit/s bredband år 2015 och att full täckning uppnås år 2020.

Kommentar

Sedan samrådet har ett kapitel om IT-försörjning i kommunen arbetats in i översiktsplanen. Se kapitel 11.6. Kommunen har därutöver bedömt att det inte ska vara något specifikt ställningstagande gällande internetförsörjningen eftersom den redan anses vara så god.

Viksjö – Stigsjö S-förening

Längs Mjällåns dalgång bör en detaljplan upprättas för att på ett klokt sätt väga samman riksintresset med boende- och näringslivsintressen. Fullfölj exploatering av grustäcker i Mjällåns dalgång.

Kommentar

Kommunen ser positivt på att fördjupa arbetet kring Mjällåns dalgång, eventuellt i samarbete med Timrå kommun med Ljustorpsåns vattensystem. Grustäkt i Mjällåns dalgång har miljöbalkstillstånd att bryta naturgrus fram till år 2015. Kommunen har generellt en restriktiv inställning vad gäller tillstånd för nya naturgrustäcker. Kommunen bedömer därutöver inte exploateringsstrycket som så stort att en detaljplaneläggning är nödvändig.

Strandskyddet bör bibehållas i oförändrad form på de platser där det redan finns befintlig bebyggelse eller etablerade vandringsstråk.

Kommentar

Kommunen hänvisar till det tematiska tillägg kring LIS – områden (landsbygdsutveckling i strandnära lägen) som ska göras.

I planerna för eventuell ny bostadsbebyggelse är det viktigt att lyfta fram var det finns byggklara tomter utanför centralorten, t ex i Viksjö eller Brunne.

Kommentar

En karta över byggklara tomter för ny bostadsbebyggelse kommer inte att arbetas fram för översiktsplanen. Orsaken är att byggklara tomter snabbt kan förändras vilket gör att kartan fort blir inaktuell. Däremot har texten kompletterats i kapitel 9 Bygga och bo, där det framgår att kommunen generellt ser mycket positivt på förtätning i redan detaljplanelagda områden, såväl i tätort som utanför centralorten. Det finns många attraktiva och lämpliga platser att bygga på i kommunen. På samma sätt välkomnar kommunen exploateringar som innebär enstaka bygglov inom ej ännu planlagda områden. Hänsyn tas dock till gällande riktlinjer för miljö och hälsa, t ex buller, samt till lokala mark- och vattenförhållanden. De övergripande ställningstaganden gällande närhet till infrastruktur och service bör även beaktas.

Västanåfallet och Västanå Bruk är ett av kommunens större turist- och utflyktsmål som inte får glömmas bort i översiktsplanen.

Kommentar

Se kapitel 16 Naturvård samt bilaga 4 Naturreservat och kommunala naturvårdsprojekt. Området pekas även ut på karta 18 Friluftsliv och rekreation.

Vattensystemen Gussjön, Brunnesjön, Långsjön samt Mjällån med biflöden utgör goda förutsättningar för friluftsliv vilket bör tas upp i översiktsplanen på ett tydligare sätt.

Kommentar

Kommunen har många fina friluftsområden, vilket framgår i översiktsplanen. Ytterligare text kommer inte att tillkomma.

Befintliga fakta- och kartmaterial bör uppdateras för att ha en korrekt utgångspunkt. Exempelvis saknas isbanan, elljusspår, tennisbana och fotbollsplanen i Viksjö. Dessutom redovisas inte Västanåfallets naturreservat och Naturum. Befintlig busslinje Sollefteå – Viksjö - Sundsvall redovisas inte i kartmaterialet.

Kommentar

Samtliga kartor har setts över och uppdaterats sedan samrådet

Enstaka stora anläggningar i centralorten för fritid-, friskvård och kulturändamål kan inte ersätta behovet av enkla, billiga och lättillgängliga anläggningar i resten av kommunen.

Kommentar

Kommunen instämmer.

Föreningen ser inga skäl till att förhindra eventuell utbyggnad av vindkraft i kommunen om det inte påtagligt påverkar människors boendemiljö eller förutsättningarna för hotade djurarter att överleva.

Kommentar

Synpunkterna kommer att hanteras i kommunens pågående tematiska arbete med vindkraft.

I trafikplaneringen bör man ta hänsyn till behovet av kollektivtrafik för arbets- eller skolpendling även till andra orter än Härnösand.

Kommentar

Kommunen instämmer men vill samtidigt betona att kommunen inte är trafikansvarig utanför kommungränsen. Beroende på folkmängd och presumtiva resenärer ändras turlistor allt efter behov och efterfrågan.

Folkpartiets lokalavdelning i Härnösand

Under rubriken framtidsbilder Härnösand och kulturen har KF 2009-03-30 beslutat om en komplettering, vilken saknas i dokumentet.” Härnösand har inom Arkiv – Bibliotek - Museiområdet (ABM) unika besöksmål i form av Landsarkivet, Arkivcenter Nord på Kusthöjden, Sambiblioteket och Murberget. Speciellt arkiven har uppmärksamats kraftigt både nationellt och internationellt.”

Kommentar

Kommunen har fört in kompletteringen i utställningshandlingen.

Det saknas förslag med konkreta tänkbara utvecklingsmöjligheter i anslutning till den historia och kultur som finns i Härnösand och som ger ett utvecklat näringsliv i kommunen. Det finns ett stort antal unika utvecklingsområden framförallt inom kultur och utbildning.

Kommentar

Kommunen har för avsikt att ta fram ett Kulturmiljöprogram. I samband med detta bör kulturens potential att samverka med näringslivsutveckling och turism belysas. Kommunen har därutöver under det senaste året arbetat för att de stora aktörerna inom kultur och turism; Sambiblioteket, Technicus, Domkyrkan och Murberget ska utveckla ett kontinuerligt samarbete för att satsa på en gemensam marknadsföring som stärker alla parter.

Härnösands energi och miljö AB

I översiktsplanen finns ett antal ställningstaganden rörande va-försörjningen i kommunen. Dessa är viktiga och angelägna men innebär samtidigt att omfattande och kostsamma arbetsuppgifter läggs på kommunen *och på va-huvudmannen*

Kommentar

Kommunen noterar synpunkten.

Hemab föreslår ny lydelse

Kap 4. Övergripande ställningstagande, Teknisk försörjning sidan 10. Komplettera med avfallshantering.

Kap 21.2 El. Ny lydelse. ” Eldistributionsnäten skall leverera god elkvalitet inom Härnösands kommun. Eldistributionsnäten ska utformas och byggas så att risken för elavbrott minimeras.”

Kap 21.3 Avfallshantering. Ny lydelse. ”Kommunens avfallsplan/.../ sortera sitt avfall **och för den som ska hämta avfallet**. I kommunen finns idag ett 20 tal.../”

Kommentar

Synpunkterna beaktas. Kommunen har redigerat texten enligt ovanstående förslag.

Hemab föreslår ny lydelse av ställningstagandet i Kap 21.1 Fjärrvärme.

”Anslutning till fjärrvärmenätet skall vara möjligt för alla boende där Hemab är etablerad med fjärrvärme inom Härnösands tätort. För boende i tätorten Älandsbro kommer det att vara möjligt att ansluta sig till ett eventuellt framtida lokalt närvärmenät. Detta kan även gälla andra mindre tätorter i Härnösand”

Kommentar

Ovanstående förslag till ny lydelse kommer inte att föras in i översiktsplanen. En mindre ändring i samrådsversionen görs dock genom att stryka formuleringen ”Alla”. I utställningsversionen är ställningstagandet för fjärrvärme att: Anslutning till fjärrvärmenätet ska vara möjligt för boende i tätorterna Härnösand och Älandsbro.

I översiktsplanen saknas en viktig infrastruktur, nämligen bredbandsnätet.

Kommentar

Sedan samrådet har ett kapitel om IT-försörjning i kommunen arbetats in i översiktsplanen. Se kapitel 11.

Naturskyddsföreningen i Härnösand

Den miljökonsekvensbeskrivning som bifogas planen uppfyller inte de krav miljöbalken ställer i 6 kap 12 §.

Kommentar

Härnösands kommun har tagit till sig Naturskyddsföreningens omfattande yttrande gällande miljökonsekvensbeskrivningen (MKB). De synpunkter som har framförts har arbetats in i utställningsversionen av MKB:n. Se även samrådskommentarer till Länsstyrelsen och Vägverket.

Naturskyddsföreningen anser att ytterligare ett ställningstagande behövs gällande placering av vindkraft: Vindkraftverk ska byggas där placering eller vägdragning inte sammanfaller med skog med höga biologiska värden; såsom naturskog eller gammal kontinuitetsskog. Vid etablering av vindkraft, ska största möjliga hänsyn tas till naturmiljön och eventuella rödlistade arter. En inventering av naturmiljön ska göras av en person med biologisk kompetens och lyftas fram i MKB.

Området öster om Villiola och Nordnordost om Nordansjö bör avskrivas som potentiellt vindkraftsområde eftersom det sammanfaller med länets rikaste lokaler med långskägg.

Kommentar

Synpunkterna kommer att hanteras i kommunens pågående tematiska arbete med vindkraft.

Naturskyddsföreningen tar inte ställning för eller emot en förbifart, utan ber istället om en gedigen konsekvensanalys av både förbifarten och ett nollalternativ. Härnösands kommun bör dock tydligt ange att järnvägsutbyggnad ska prioriteras framför en E4 förbifart.

Kommentar

Trafikverket är ansvarigt för planeringen av en eventuell E4 förbifart. I samband med en vägutredning upprättas bland annat en miljökonsekvensbeskrivning. I översiktsplanens övergripande ställningstaganden prioriteras kollektivtrafik framför privatbilism. Kommunen har dock inte för avsikt att ställa fortsatt järnvägsutbyggnad mot en förbifart E4.

Naturtyper som naturskog, ängsmarker och naturbetesmarker är hotade. Samtliga av dessa miljöer bör identifieras och tas med som områden som ska bevaras för framtida generationer.

Kommentar

Information enligt ovan finns till stor del i Naturvårdprogrammet. Länk till Härnösands Naturvårdsprogram hade fallit bort i Samrådsversionen, vilket har åtgärdats till utställningen av översiktsplanen.

Att skapa fria vandringsvägar för fisk, växter och bottenfauna, är centralt i förvaltandet av kommunens sjöar och vattendrag. För detta arbete bör en tidsplan upprättas, som anger i vilken takt vattensystemen skall restaureras, och när målet om att alla kommunens vattendrag skall ha uppnått gynnsam bevarandestatus skall vara uppfyllt.

För att skydda värdefulla yt- och grundvatten, måste skogsbrukets negativa effekter tas i beaktande.

Kommentar

Synpunkterna kommer att beaktas i kommunens arbete med ett handlingsprogram till Naturvårdsprogrammet. Kommunen kommer att arbeta utifrån Vattenmyndighetens beslutade åtgärder och miljö kvalitetsnormer.

Nuvarande definition för tätortsnära skog är alldeles för snäv. Endast ett av följande kriterier måste vara uppfyllt; Bostadsnära-, tätortsnära-, Rekreations- och friluftsskogar samt skogar som är utflyktsmål, omger institutioner och större arbetsplatser samt kring tex golfbanor och turistanläggningar.

Hänvisa till rapporten Besöksstudie- tätortsnära skogar i Härnösand (2007) i översiktsplanen. Gör en särskild kartläggning av de skogspartier som används av barn.

Kommentar

Synpunkterna har beaktats vad gäller skogars höga sociala värden. I översiktsplanen länkas nu till Besöksstudien om tätortsnära skogar. Kommunen tar till sig förslag om kartläggning av skogspartier i ett barnperspektiv.

De övergripande ställningstagandena anger att nya områden i första hand ska komma till i anslutning till befintlig bebyggelse. De ställningstaganden som görs under avsnittet Bygga och bo förordar dock bebyggelse i anslutning till grönområden och vatten.

Kommentar

Kommunen förordar både förtätning och närhet till grönområden och vatten i samband med ny bebyggelse. Vissa konflikter mellan förtätning och grönområden kan förekomma. Detta beaktas i miljökonsekvensbeskrivningen.

Härnösands orienteringsklubb

Härnösands orienteringsklubb vill understryka den positiva ambitionen att friluftsliv och rekreation finns med som ett tydligt intresse att bevaka i översiktsplanen.

Kommunen har på sin egen ägda mark vid till exempel Vårdkasen, Kappelsberg, Höglättenområdet och Smitingen möjlighet att bestämma att ge det rörliga friluftslivet högsta prioritet när det gäller markutnyttjande.

Kommentar

Kommunen tar med sig orienteringsklubbens synpunkt i det fortsatta arbetet.

Svenska turistföreningens Härnösandskrets

Föreningen ställer sig bakom översiktsplanens ställningstagande, att de tätortsnära rekreationsområdena ska bevaras och utvecklas. Detta ställningstagande eller målsättning bedöms dock varken i praktiken eller i planen att tillgodoses på norra eller östra Härnön.

Ansvariga i kommunen bör omedelbart förhandla med Försvarsmakten om att få en lösning så att milspåret kan öppnas igen.

Kommentar

Kommunen har tidigare förhandlat med Försvarmakten om att öppna milspåret, utan resultat. Nya förhandlingar är för närvarande inte aktuella.

Föreslagna gång- och cykelbanor från Kappelsberg till Smitingen och från Nya Kyrkogården till Solumshamn bör snarast byggas för att underlätta att klimatsmart ta sig ut till rekreationsområdena på Härnön.

Kommentar

Kommunens prioritetsordning för utbyggnad av gång- och cykelvägar längs det statliga vägnätet grundar sig på de synpunkter som framkommit under medborgardialogen. Därutöver har faktorer som biltrafik, befolkningstäthet och strategiska målpunkter tagits hänsyn till. Ovan nämnda GC-vägar föreslås ligga fyra och femma i prioritetsordningen för utbyggnad. Se karta 11 A.

Stigsjö intresseförening

Det är angeläget att utbyggnaden av gång- och cykelvägar prioriteras på landsbygden, särskilt vid skolor och samhällen som exempelvis i Brunne och Brunne skola. Gång- och cykelväg bör byggas ut på hela sträckan från Härnösands centrum till Brunne samhälle, Boda och avtagsvägen till Stigsjö idrottsplats. Skapa möjligheter för strandnära bebyggelse i Stigsjöbygden, längs Långsjön och Brunnesjön m fl.

Kommentar

I förslag till översiktsplan framgår att gång- och cykelvägen mellan Brunne och Ultrå ligger trea i kommunens prioritetsordning för utbyggnad längs det statliga vägnätet. Övriga sträckor längs Stigsjövägen har första respektive andra prioritet. Se karta 11 A. Gällande möjligheter till strandnära bebyggelse kommer frågan att behandlas i det tematiska tillägget för landsbygdsutveckling i strandnära lägen.

Esperanto klubben

Härnösand är en mångkulturell stad som borde använda sina resurser till att skapa information för besökare på många språk. Trots att Härnösand är en internationell stad saknas det en plats som synliggör det. Det kan göras genom att namnge ett torg Esperantoplatsen exempelvis.

Kommentar

Kommunen anser att frågan är viktig men att den inte hör hemma i översiktsplanen.

Hemsö skärgårdsförening och Hemsö IF

Hemsö skärgårdsförening och Hemsö IF har gått ut med en enkät i miniformat för att få en uppfattning om hur åsikterna kring öns fastlandsförbindelse ser ut hos fast- och sommarboende. Frågeställningen var Bro eller färja? Åsiktsfördelningen för de som svarat på enkäten är ungefär 50/50.

Kommentar

Härnösands kommun ser positivt på ett byggande av bro till Hemsön, men frågan hanteras av Trafikverket.

Saltviksstrands vägsamfällighet

Banverket tycks ha för avsikt att behålla järnvägen mellan Härnösand – Ålandsbro som industrispår. En nedläggning av spåret skulle innebära en klart förbättrad trafiksäkerhet inom

området. Saltviksstrands vägsamfällighet framför begäran om att Banverket gör en riskanalys när det gäller trafiksituationen inom området samt vidtar erforderliga trafiksäkerhetshöjande åtgärder.

Kommentar

Synpunkten noteras. Frågan får ställas till Trafikverket (f d Banverket). Kommunen tar ställning för att ett industrispår ska säkras till Ålandsbro.

Kommunala pensionärsrådet (KPR)

Det är angeläget att gång- och cykelvägar byggs ut i innerstaden såväl som till tätorten. Öka turtätheten i busstrafiken. Det bör vara möjligt att ta sig till Gula villan med buss.

Kommentar

I kapitel 11.1 framgår kommunens ställningstagande att: Varje stadsdel ska ha minst ett gång- och cykelstråk till centrum samt att satsningar på gång- och cykelstråk efter det statliga vägnätet ska ske i prioriterad ordning. Se även kommunens Gång- och cykelplan, 2005. Beträffande turtätheten och linjesträckning för busstrafiken är dessa föremål för årlig översyn.

Avfallshanteringen för icke bilburna är ett problem, särskilt gällande använda glödlampor. Kompostering av matavfall noteras med tillfredsställelse.

Kommentar

Kommunen noterar problemet, men farligt avfall som t.ex. glödlampor bör enbart inlämnas på de bemannade återvinningscentralerna; Jaktstigen och Ålands avfallsanläggning.

Riksförbundet pensionärsgemenskap (RPG)

Bussarnas turtäthet till Närvårdscentrum, södra vägen, behöver öka och synkroniseras bättre med övrig lokaltrafik.

Kommentar

Beträffande turtätheten och linjesträckning för busstrafiken är dessa föremål för årlig översyn.

Klass från Härnösands gymnasium

Inför ett kollektivtrafikssystem där man ringer och meddelar att man vill att bussen ska gå och vilken tid man vill åka. På det sättet slipper ni bussar som går tomma och ni kan istället låta bussarna gå senare på kvällen både inne i stadskärnan och utanför.

Kommentar

Liknande system finns i andra kommuner men är inte aktuell i Härnösand för närvarande.

Fd Franzénskolans lokaler kan göras om för att rymma en mängd olika aktiviteter för ungdomar.

Kommentar

Frågan om allaktivitetshus är under utredning i ett annat sammanhang inom kommunen och kommer därför inte att behandlas i översiktsplanen.

Bygg fler hus och studentlägenheter.

Kommentar

Kommunen tog under 2009 fram ett bostadsförsörjningsprogram för kommunen. Se under Läs mer kapitel 2 Hållbar planering.

B Alexandersson

Den gamla översiktsplanens skrivning om Älandsbro som ett område med maritima poänger föreslås stå kvar även i den nya översiktsplanen. Initiera ett projekt som innefattar ett långsiktigt arbete med att restaurera området kring Älandsfjärden.

Kommentar

Kommunen arbetar utifrån Vattenmyndighetens statusbeskrivning av Älandsfjärden. Dessutom pågår arbete med att utreda hög och låg skyddsnivå i området. Älandsån och Nässlandsån görs dessutom mera tillgänglig för fiskevandring genom naturvårdsåtgärder.

Svante Blomqvist

I den gamla översiktsplanen, antagen 1992 fanns en vägledande text om hur bebyggelsen i småstaden Härnösand skulle utformas. Under rubrikerna Vacker stad, God arkitektur och Småskalig gjordes en beskrivning av stadens specifika struktur och hur småstaden Härnösand skulle utvecklas. I samrådsversionen av den nya översiktsplanen saknas dessa texter.

Kommentar

I ett kommande kulturmiljöprogram kommer kommunen att genomföra en analys kring hur stadens specifika bebyggelse, struktur och karaktär ska förvaltas och utvecklas. Inom det arbetet kommer bland annat texter och analyser från 1992 års översiktsplan att ligga till grund. Kommunen har dock inte för avsikt att föra över texterna från den gamla översiktsplanen till den nya.

Jan-Erik Boström

Området B6, förtätning av boenden i Skärsviken på karta 9 bör utökas norr- och västerut.

Kommentar

Utvecklingsområdet utökas något enligt förslaget.

Joakim Byström

Härnösand bör utveckla sin profil som ekokommun. Kollektivtrafiken borde marknadsföras bättre och kommunen bör aktivt uppmuntra investeringar i vindkraft. Solenergi bör utvecklas och kommunen bör själv gå före i investeringar i ny energiteknik. Utvecklingen mot nollenergihus bör följas.

Kommentar

Synpunkterna noteras. I samverkan med andra kommuner och aktörer medverkar Härnösands kommun bland annat i föreningen Sveriges ekokommuner, Biofuel region och Arena Miljölänet. Kommunen är dessutom delaktig i länets projekt Bästa resan, där målsättningen är att förändra människors attityder och beteenden till kollektivtrafik och därigenom en utveckling för hållbar regionförstoring. Kommunen är också delaktig i EnergyZER vilket är ett projekt som bedrivs inom energiområdet i Västernorrlands och Jämtlands län. Kommunen har därutöver de senaste åren tagit fram Energiplan (2007), Miljömålsprogram (2008), Naturvårdsprogram (2008) och Avfallsplan (2009).

Kommunen har för avsikt att bli bättre på att framhålla det arbete som vi redan idag bedriver.

Fjärrvärme bör marknadsföras kraftfullare och byggas ut med långsiktig målsättning om 100 % täckning inom tätorten.

Kommentar

I utställningsversionen är ställningstagandet för fjärrvärme att Anslutning till fjärrvärmenätet ska vara möjligt för boende i tätorterna Härnösand och Älandsbro.

Möjliggör för att etablera en turistanläggning kring Smitingens havsbad.

Kommentar

Möjlighet till camping finns i gällande detaljplan.

Kommunen bör ha en förnuftig balans mellan naturskydd och utveckling, speciellt vad gäller strandskydd.

Kommentar

Detta kommer att beaktas i arbetet med tematiskt tillägg för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS-områden).

Kommunstyrelsen bör ha en handkassa som kan användas för att göra vissa akuta insatser för lokala företag eller etableringar, t.ex. en lokalstudie vid en etablering eller medfinansiering i EU projekt.

Kommentar

Kommunen arbetar för att främja näringslivet. En handkassa av den typen som föreslås är inte aktuell.

Anders Godin

I översiktsplanen föreslås att en stor del av min mark Härnö - Solum 1:37 i Sjöviken ska beläggas med Riksintresse för naturresurser. Detta försvårar min drift av fastigheten och en eventuellt ytterligare exploatering. Förändra och minska området enligt bifogad karta samt möjliggör för bostadsbebyggelse i framtiden inom inringat område.

Kommentar

*Aktuellt riksintresse är inte något nytt förslag från kommunens sida. I karta 5 redovisas **befintliga** riksintressen.*

Sig Britt Hamrin

I kapitel tre Framtidsbilder talas det om "Det nära livet" och "I Härnösands kommun är det nära till naturen". Utvecklingen går dock mot att vi får längre till naturen. Totalförsvaret prioriteras framför närheten till naturen, Avverkning av Murbergsskogen prioriteras framför natur- och kulturvärden, Hemab planerar för vindsnurror på Fällleberget och jägare får stänga av vägen till Fällleberget utan att kommunen ingriper.

I kapitel 19 Friluftsliv och rekreation står att Tillgången till rekreations- och strövområden i anslutning till kommunens tätorter är god. Ovanstående skrivning kan strykas eftersom det inte ens gäller nu.

Kommentar

Kommunen noterar framförda synpunkter men håller inte med om föreslagen strykning.

I föreslagen översiktsplan står att Samarbetet mellan kommunen och Försvarmakten måste främjas så att friluftsområden där Försvarmakten äger rådighet i största möjliga utsträckning även kan nyttjas för allmänhetens friluftsverksamhet. Vad menas med att "Försvarmakten äger rådighet och Försvarmakten måste främjas"?

Kommentar

Det som avses i texten är att samarbetet mellan Försvarmakten och allmänheten ska främjas. I övrigt är texten omarbetad under kapitel 5 Riksintressen i utställningsversionen.

Vad är riksintresse? För vem är det ett intresse. Är det för riket eller för Härnösands befolkning? Vad ska försvaras. Hemsö fästning är ett museum. Är totalförsvar samma som hemvärn? Genusperspektivet borde finnas med angående hemvärnets etablering på Hemsön.

Kommentar

Tillägg i texten kring vad ett riksintresse är finns i kapitel 5 Riksintresse. Hemvärnets ingår i totalförsvaret. Genusperspektiv i Hemvärnets verksamhet får Hemvärnets själva ansvara för.

Ett ställningstagande i översiktsplanen är att bevara skogar med höga sociala värden. Vad gör kommunen för att bevara Murbergsskogen?

Kommentar

Kommunen avser att arbeta vidare med tätortsnära skogar med höga sociala värden. I kapitel 18 länkas till Rapport om Tätortsnära skogar som bl.a. belyser området kring Murberget.

Kommunen måste själva upprätta en förteckning över kulturvärden och inte överlåta det till externa institutioner som Länsmuseumet.

Kommentar

Kommunen har samarbetat med Länsmuseumet Murberget eftersom de har kompetens gällande kulturvärden som kommunen saknar. Kommunen är dessutom medfinansierad av länsmuseumets verksamhet.

Ingemar och Vinja Högström

Anlägg en bro ut till Hemsön. Det skulle kunna ge fler permanentboende på ön samt förbättra tillgängligheten för besökare och turister.

Kommentar

Kommunen ser positivt på en bro till Hemsön, men frågan hanteras av Trafikverket.

Annika Höök och Göran Nivfors

Översiktsplanen redovisar många goda mål, men de är alltför diffusa för att ge en konkret vägledning. Det i sin tur medför svårigheter att se vad planen kan ge för konsekvenser.

Stor kritik riktas mot att en fullständig hållbarhetsanalys presenteras först i utställningsskedet. Bristfälligt att en konsekvensanalys gällande prioritering av motstående intressen inte har gjorts i samrådsversionen. Många av de goda möjligheter till utveckling i Härnösand, som redovisas i planen, kommer att stoppas om miljöprövningen av skjutfälten resulterar i att

försvarets ansökan godkänns utan inskränkningar. Fler områden än vad som nämns i föreslagen översiktsplan kommer att vara berörda.

Kommentar

Härnösands kommun håller med om att samrådshandlingens MKB var för ofullständig och allmänt hållen. Detta är dock ett resultat av ett tidigt samråd, där samtliga förslag till utvecklingsområden baserats på medborgarförslag. Efter att samrådet avslutats, har kommunen analyserat samtliga förslag till utvecklingsområden utifrån risk-, hälso- och miljöaspekter. Denna analys har varit noggrann och har medfört tydliga diskussioner kring alternativens för- och nackdelar samt risker.

Kommunen har för avsikt att öppet redovisa alternativen samt de för- och nackdelar samt risker som konstaterats vid genomgång av utvecklingsområdena. Den strategiska miljöbedömningen kommer således att vara fullständig i utställningshandlingen. Se även samrådskommentar till Länsstyrelsen och Vägverket.

Härnösands attraktionskraft ligger inte minst i stadens miljö och arkitektur. För över riktlinjerna för stadens gestaltning från den förra översiktsplanen med rubrikerna Vacker stad, God arkitektur, Småskalig.

Kommentar

I ett kommande kulturmiljöprogram kommer kommunen att genomföra en analys kring hur Härnösands specifika bebyggelse, struktur och karaktär ska förvaltas och utvecklas. Inom det arbetet kommer bland annat texter och analyser från 1992 års översiktsplan att ligga till grund. Kommunen har dock inte för avsikt att föra över texterna från den gamla översiktsplanen till den nya.

Ytterligare utvecklingsmöjligheter som saknas i föreslagen översiktsplan är bebyggelseutveckling på Eriksdal - Geresta, Kusthöjden, Skärsviken samt utveckling av konferensanläggningen på Lotsstugan och camping/konferens på Smitingen.

Kommentar

Både Eriksdal och Geresta var omnämnda i den gamla översiktsplanen som utvecklingsområden. På grund av bristande intresse för byggande inom dessa områden är de dock inte aktuella att peka ut som utvecklingsområden i den nya översiktsplanen. Kommunen ser dock positivt på förtätning av bostäder även inom dessa områden. Vid en eventuell ny exploatering beaktas gällande riktvärden för buller. Konferensanläggningar kommer inte att redovisas i översiktsplanen.

Birgitta Larsson

Formuleringar om arkitektur och miljö borde finnas med i översiktsplanen. I Härnösand behöver man lyfta fram de karaktärsskapande kulturmiljöer som sätter sin prägel på staden. Tre nyckelord föreslås för att beskriva den goda småstadens kvaliteter. Karaktär, skala och närhet.

Kommentar

I ett kommande kulturmiljöprogram kommer kommunen att genomföra en analys kring hur Härnösands specifika bebyggelse, struktur och karaktär ska förvaltas och utvecklas. Inom det arbetet kommer bland annat texter och analyser från 1992 års översiktsplan att ligga till grund.

Lennart Lathi

Naturen på Vålön är skyddsvärd ur naturvårdssynpunkt. På ön finns även intressanta kulturmiljöer. Vålön bör uppmärksammas i översiktsplanen.

Kommentar

Synpunkten har beaktats och i utställningsversionen har Vålön uppmärksamats mer. Se kapitel och karta 16 Naturvård samt bilaga 4. På karta 14A pekas därutöver Vålön ut som ett område med en intressant kulturmiljö.

Martin Neldén

På grund av pågående global uppvärmning ska inte vår översiktsplan ta upp flyget som transportform.

Kommentar

Möjligen kan tåget som ett miljövänligare alternativ komma att ersätta flyget i allt större utsträckning. Kommunen har dock bedömt att det troligen inte kommer att ske fullt ut under överskådlig tid. Kapitlet gällande flyget kvarstår.

I kapitel 6.1 Mellankommunala intressen, kommunikationer/infrastruktur nämns endast tågpendling. Bra bussförbindelser inom och mellan kommunerna måste även finnas i kommunens intresse.

Kommentar

Kommunen instämmer i att goda bussförbindelser ligger i kommunens intresse. Förtydligande har gjorts i kapitel 6.1. I kapitel 10.2 framgår därutöver att busstrafiken i kommunen ska erbjuda goda övergångsmöjligheter mellan olika trafikslag och linjer. Busstrafiken ska i möjligaste mån tillgodose arbetspendling även över kommungränserna.

I kapitlet Risk, säkerhet och hälsa finns en del brister. Bland annat saknas det text om värdet av skyddade områden som exempelvis Östanbäcken från brand. Lämpligt vore att sådana områden nämns och att ett förtydligande av hur de skyddas genom förebyggande åtgärder samt att Räddningstjänstens insatstider redovisas. I kapitlet saknas det en redogörelse för sårbarheten med att endast ha en större vattentäkt i kommunen samt hur den påverkas vid en olycka med farligt gods i närheten.

Kommentar

Sedan samrådet har kommunen bearbetat texten i kapitel 7 Risk, sårbarhet och hälsa. En länk till Räddningstjänstens handlingsprogram för skydd mot olyckor har lagts till i översiktsplanen inför utställningen. Texten gällande vår största dricksvattentäkt har utvecklats och att nya skyddsföreskrifter med långsiktigt skydd ska framarbetas anges sedan tidigare.

Finns det några områden i kommunen där det är olämpligt att bygga på grund av risken för översvämningar?

Kommentar

För att kartlägga risker i samband med klimatförändringar och ev. översvämningar och ras ska kommunen ta fram en Lokal klimat- och sårbarhetsanalys. Detta finns angivet som en Att göra punkt i översiktsplanen. I samband med arbetet med förslag till översiktsplan har visst underlag kring risk för ras- och skred samt översvämning tagits fram. Se det länkade

dokumentet Översiktsplan Härnösand- Översiktlig bedömning av ras- och skredrisker (2009) SGI.

På sidan 16 står det att framtida klimatförändringar kan ge mindre risk för översvämningar. Se sidan 24 bilaga B14 till klimat - och sårbarhetsutredningen. Den visar att det blir vanligare med översvämningar. Snösmältning, nederbörd avdunstning. Olycklig skrivning!!

Kommentar

Kommunen har sedan samrådet sett över skrivningen och texten i kapitel 7 Risk, sårbarhet och hälsa har omarbetats inför utställningen av översiktsplanen.

Presentera hur skogsbränder ska hanteras i kommunen. Ska de bekämpas eller inte bekämpas ur naturvårdsperspektiv?

Kommentar

Ur ett naturvårdsperspektiv är skogsbränder intressanta. Kommunen har dock inte prioriterat frågan då vi inte äger större markområden eller besitter den kunskap i frågan som krävs.

Kapitel 14 Skola. Här bör det poängteras att det är säkra gång- och cykelvägar som menas. Kommunens mål borde vara att minska transporter med bil till och från skolor.

Kommentar

Kommunen instämmer. I kapitel 11.1 framgår detta. Kapitel 14 Skola har sedan samrådet tagits bort men innehållet samt ställningstaganden har arbetats in i kapitlen 6 och 11 samt i kapitel 17.

Thomas Q Nilsson

Lokaltåg med stopp i byar har visat sig vara ett effektivt sätt att göra landsbygden attraktiv. På lokaltågen bör det vara tillåtet att ta med cykel.

Kommentar

Det är nödvändigt att göra en avvägning mellan önskan om korta restider och många hållplatser för tågtrafiken. I dagsläget bedöms att ett fåtal hållplatser för regionaltåg är önskvärt. Huruvida man ska få ta med sig cykeln på tågen anses inte vara en fråga för kommunens översiktsplan.

På bekostnad av biltrafiken bör stadsplaneringen ge större utrymme för gång-, cykel- och kollektivtrafik. Gör fler gator i centrum bilfria. Boende utan tillgång till kollektivtrafik bör av klimat- och frihetsskäl inte planeras.

Kommentar

Kommunens övergripande ställningstagande i kapitel 4 visar att vid nybyggnad av infrastruktur har cykel- och gångtrafik högsta prioritet, därefter kollektivtrafik och i sista hand biltrafik. Dessutom är kommunens ställningstagande att ny bebyggelse i första hand ska ske genom förtätning och i andra hand i närheten av befintlig infrastruktur och kollektivtrafikstråk. Inom arbete med revidering av Gång och cykelplan inom Härnösands tätort kan frågan om fler bilfria gator utredas.

För besöksnäringen är det av stor betydelse att information och skyltning är anpassad till resenärernas nav, som resecentrum. I dag utgår allt för mycket planering från att besökarna kommer med bil. Cykeluthyrning och cykelturism har en outnyttjad potential i Härnösand.

Ha som målsättning att alla potentiella turister ska kunna finna information om besöksmål och aktiviteter på sitt eget språk.

Kommentar

Kommunen har för avsikt att information och skyltning ska vara god vid resecentrum. Cykeluthyrning är en fråga för det privata näringslivet och kan inte hanteras i översiktsplanen. Att ha information om besöksmål på flera språk, än de som normalt förekommer i informationsmaterial, bedömer inte kommunen vara rimligt.

Kommunen bör tillskapa en lågstrålande zon med boendemöjligheter för människor som har besvär av strålningsmängden i dagens samhälle.

Kommentar

Kommunen följer centrala myndigheters rekommendationer. Strålsäkerhetsmyndigheten framhåller att den forskning kring elöverkänslighet som har bedrivits visar att symptomen är verkliga. Däremot har man hittills inte kunnat bekräfta att exponering för elektromagnetiska fält orsakar eller bidrar till symptomen. Kommunen har utifrån detta bedömt att det inte finns ett underlag för att peka ut sådana områden. Att utreda möjligheten till ett bostadsområde fritt från elektromagnetiska fält tas därefter bort från Att- göra listan. Se vidare kapitel 15.6 Elektromagnetiska fält.

Namngivning av platser och gator bör framöver domineras av namn som för tankarna till Härnösands historiska roll som internationell knutpunkt och dagens mångkulturella befolkning, samt av kvinnonamn.

Kommentar

Kommunen noterar framförda synpunkter. Frågan om namngivning vidarebefordras till andra arbeten inom kommunen eftersom den är på en detaljeringsnivå som inte är aktuell för översiktsplanen.

Den outnyttjade tomten på Skeppsbron nära Nybrogatan kan vara en lämplig plats för ett eko-höghus.

Kommentar

I kapitel 4 Övergripande ställningstaganden, Teknisk försörjning framgår att en ekologisk grundsyn som främjar ett långsiktigt resursutnyttjande ska tillämpas inom bland annat byggnader. För att ytterligare framhäva vikten av ekologisk hållbarhet vid byggande och förvaltande har ytterligare text lagts till i kapitel 9 Bygga och bo. Därutöver kommer inte en bedömning av förslaget gällande tomten på Skeppsbron, att göras inom ramen för översiktsplanen.

Bengt Nyqvist

Härnösand borde marknadsföra sig som en miljöstad med bra livsmiljö för exempelvis barnfamiljer. Kommunen kan även marknadsföras som en attraktiv utvecklingsmiljö för tjänsteföretag och teknikutvecklingsföretag.

Kommentar

Kommunen noterar framförda synpunkter men de ger inte anledning till några ändringar i översiktsplanen.

Kommunen kan driva frågorna om E4 förbifart Härnösand och ny järnväg mellan Härnösand och Sundsvall hårdare.

Kommentar

Kommunen håller med om att det är viktiga frågor för Härnösand. Att kommunen i förslag till ny översiktsplan reserverar mark för E4 förbifart och ny järnväg mellan Härnösand och Sundsvall är en god förutsättning för att dessa ska komma till stånd fortare.

Pia Nykvist

Kommunen bör driva på i frågan om E4 förbifart Härnösand. För närboende vid södra infarten är buller och ökningen av tung trafik ett stort problem.

Kommentar

Kommunen har undertecknat en avsiktsförklaring med Vägverket om en E4 förbifart Härnösand. Det finns i dagsläget en politisk enighet i frågan.

Pendlingstrafik bör styras till resecentrum. De två parkeringsplatser som finns på Lövudden bör inte byggas ut till pendlarparkeringar. Den befintliga parkeringen är avsedd för vandrare längs Gådeåleden och inte för pendlare.

Kommentar

Vid en eventuell utbyggnad av parkeringarna på Lövudden bedömer kommunen att utrymmet räcker för både pendlare och vandrare.

Kulturmiljön som finns längs vandringsleden på Lövudden är en viktig del av Härnösands industrihistoria. Den bör lyftas fram samt att nya skyltar och röjning av sly bör göras i området.

Kommentar

Arbete med att ta fram en skötselplan ur naturvårds-, friluftslivs- samt kultursynpunkt för området kommer att påbörjas under år 2010.

Planera bebyggelsen så att en rundare stad skapas. Småskalig handel i staden förespråkas och att stadens låga siluett ska bevaras.

Kommentar

I ett kommande kulturmiljöprogram kommer kommunen att genomföra en analys kring hur stadens specifika bebyggelse, struktur och karaktär ska förvaltas och utvecklas. Inom det arbetet kommer bland annat texter och analyser från 1992 års översiktsplan att ligga till grund.

Bengt Schibby

En utökning av skjutverksamheten på Härnön är inte önskvärd om Härnösand ska kunna utvecklas positivt.

Kommentar

Kommunen är medveten om att skjutverksamheten ger begränsningar i hur Härnön kan planeras.

I föreslagen översiktsplan saknas helt texter som kan styra stadens fysiska uttryck och begreppet arkitektur verkar bortglömt. I den förra översiktsplanen fanns text under rubrikerna Vacker stad, God arkitektur och Småskalig. Dessa texter bör återinföras. I föreslagen översiktsplan står att I stadens centrala delar ska god arkitektur eftersträvas. En sådan text är alltför generell och förklarar inte vad som avses med god arkitektur i just Härnösand.

Kommentar

I ett kommande kulturmiljöprogram kommer kommunen att genomföra en analys kring hur Härnösands specifika bebyggelse, struktur och karaktär ska förvaltas och utvecklas. Inom det arbetet kommer bland annat texter och analyser från 1992 års översiktsplan att ligga till grund. Kommunen har dock inte för avsikt att föra över texterna från den gamla översiktsplanen till den nya.

Stig Sjöström

I översiktsplanen tas inte tillräckligt tag i frågan om dricksvattenförsörjningen i kommunen. Det saknas ett långsiktigt perspektiv.

Kommentar

Kommunen tar till sig synpunkten i arbetet med att säkra god dricksvattenkvalitet.

Annika Strid

Hur ska målet om utveckling genom närheten till vattnet nås när beslutande i kommunen ställer sig positiva till att Försvarsmakten återupptar skjutningarna på Härnön?

Kommentar

Försvarsmaktens skjutverksamhet på Härnön har pågått sedan lång tid och verksamheten är i en tillståndsprocess där Länsstyrelsens miljöprövningsdelegation kommer att fatta beslut om tillåtlighet och begränsningar av verksamheten.

Per Svanberg

Är det kartan med utvecklingsområden som är styrande eller är det de tematiska kartorna? Det bör finnas en heltäckande karta som visar vad kommunen vill göra med de olika mark- och vattenområdena och ange vilka bestämmelser som gäller.

Kommentar

De tematiska kartorna är grundförutsättningarna och utvecklingskartorna är de styrande. Kommunen har sedan samrådet arbetat med att göra kartmaterialet lättare att tolka och utläsa.

Det vore önskvärt om kommunen kan stimulera till forskning och satsning på klimatsmarta och tekniskt intressanta bostäder.

Kommentar

Synpunkten beaktas och tillägg i texten har gjorts i kapitel 9, Bygga och bo.

Strandmalar/klapperstensfält är så pass unika och känsliga för påverkan att dessa bör inventeras och ges ett särskilt skydd.

Ett bevarande av det öppna landskapet i Utanöåker bör anges.

Ett önskemål vore att sammanbinda tätortens gångstigar med varandra.

Föreslaget område N14, Hemsön bör utvidgas med Rödnäsberget öster om en linje Storrå - Juviken. Kanske ska området t o m klassas som naturreservat?

Vålön är kanske lämplig som både natur- och kulturreseptat?

Kommentar

Kommunen är positiv till vissa av förslagen/synpunkterna. I handlingsprogram till naturvårdsprogrammet som ska tas fram kommer frågan om strandmalar/klapperstensfält liksom tätortens gångstigar att tas upp. Naturvårdprogrammet, som nu länkas till översiktsplanen, tar upp skyddsvärda områden. På karta 15A pekas Vålön ut som ett område med en intressant kulturmiljö. Dessutom bedriver Härnösands kommun ett kommunalt naturvårdsprojekt på ön, vilket förtydligas i utställningsversionen kapitel 16 Naturvård samt på karta 16 och i bilaga 4.

En fritidshuspolicy ska tas fram. Vad kommer den att innehålla? Det vore rimligt för likartade områden att samma riktlinjer kan tillåtas.

Kommentar

Kommunen har sedan samrådet bedömt att det inte behövs en fritidshuspolicy vilket medför att den har plockats bort från Att göra listan. Kommunen avser däremot att upprätta en policy för strandskyddsdispenser för att underlätta handläggningen av strandskyddsärenden. Frågan kommer även att diskuteras i samband med kommande tematiskt tillägg för LIS - områden (landsbygdsutveckling i strandnära läge.)

Kap 19 Friluftsliv och rekreation. De områden som anges vara lämpliga badplatser bör även få särskilda skötselplaner?

Kommentar

Kommunen bedömer att det inte behövs särskilda skötselplaner. Det finns givna normer redan idag för hur ett fritidsbad ska utrustas och skötas. Kommunen samarbetar med ett antal föreningar som har tagit på sig skötseln för badplatsen mot ett bidrag från kommunen.

Det är viktigt att porten till Härnösand via sjövägen utvecklas.

Kommentar

I kapitel 18.1 Rekreations- och strövområden har ett tillägg gjorts i texten gällande betydelsen av båtlivet i kommunen. På karta 18 pekas även småbåtshamnar ut. Därutöver framhålls hamnens betydelse mer i utställningsversionen än tidigare. I dagsläget pågår ett arbete i kommunen under projektnamnet Norrlands bästa gästhamn.

Fortsätt att i bred regional samverkan genomföra erforderliga utredningar för ny järnväg mellan Gävle-Härnösand.

Kommentar

Kommunen håller med om att dubbelspår mellan Gävle och Härnösand är en viktig fråga. Att kommunen i förslag till ny översiktsplan reserverar mark för ny järnväg söderut är en god förutsättning för att detta ska komma till stånd fortare. Därutöver arbetar kommunen för frågan i andra forum.

Se över hela gång- och cykelnätet så att det blir ett trafiksäkert sammanhängande system. Utgå gärna från skolorna i kommunen.

Kommentar

Se kommunens Gång- och cykelplan 2005.

Vägverkets aviserade plan att ersätta nuvarande färja ut till Hemsön med en linfärja, måste kategoriskt avvisas.

Kommentar

Det framgår av översiktsplanen att kommunen ser positivt på en bro till Hemsön. Detta är dock en fråga för Trafikverket (f d Vägverket)

Det kanske bör reserveras mark för en framtida bro mellan Ytterfälle och Söder Kattastrand?

Kommentar

Kommunen bedömer inte att detta är relevant i nuläget.

Hultomsbergets fasad mot öster bör undantas från vindkraft.

Kommentar

Synpunkten kommer att hanteras i kommunens pågående arbete med tematiskt tillägg för vindkraft.

Förteckning över samtliga inkomna yttranden

Länsstyrelsen:

Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM)

Fiskeriverket

Svenska Kraftnät

Socialstyrelsen

Skogsstyrelsen

Sveriges geologiska undersökning (SGU)

Myndigheten för samhällskydd och beredskap (MSB)

Energimyndigheten

Transportstyrelsen - Luftfartsavdelningen

Vägverket

Sjöfartsverket

Banverket

Kramfors kommun

Timrå kommun

Sollefteå kommun

Sundsvall kommun

Kristdemokraterna

Miljöpartiet de gröna

Nya Moderaterna Härnösand

Viksjo – Stigsjö S-förening

Folkpartiets lokalavdelning i Härnösand

Härnösands energi och miljö AB

Svenska Turistföreningens Härnösandskrets (STF)

Naturskyddsföreningen i Härnösand

Härnösands orienteringsklubb

Esperantoklubben

Riksförbundet pensionärsgemenskap (RPG)

Kommunala pensionärsrådet (KPR)

Saltviksstrands vägförening

Hemsö skärgårdsförening och Hemsö IF

Stigsjö intresseförening

Klass från Härnösands gymnasium

B Alexandersson

Svante Blomqvist

Jan Erik Boström

Joakim Byström

Anders Godin

Sig Britt Hamrin

Ingemar och Vinja Högström

Annika Höök och Göran Nivfors

Birgitta Larsson

Lennart Lathi

Martin Neldén

Thomas Q Nilsson
Bengt Nyqvist
Pia Nyqvist
Bengt Schibby
Stig Sjöström
Annika Strid
Per Svanberg